

دوره ششم تقنینیه

مذاکرات مجلس

جلسه

۱۵۹

شماره

۱۲۴

تاریخ تأسیس آذر

۱۳۰۵

جلسه يك شنبه ۳۰

مهرماه ۱۳۰۶

مطابق ۲۶ ربیع الثانی

۱۳۴۶

مندرجات

فقط شامل مذاکرات مشروح جلسات مجلس شورای ملی

خواهد بود

پس از ختم هر جلسه کلیه مذاکرات در يك شماره منتشر میشود.

مطبعة مجلس

قیمه اشتراك

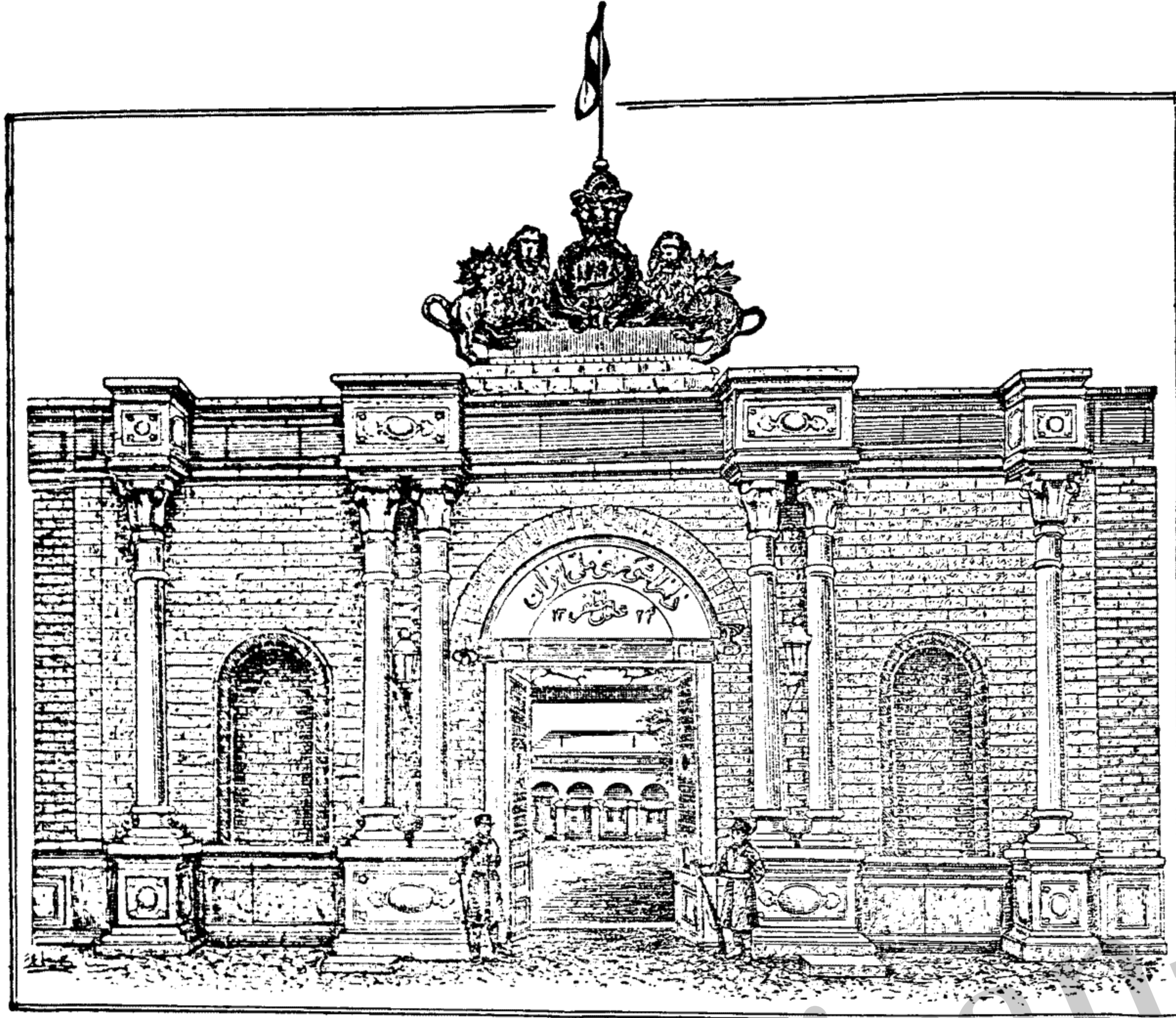
داخله ایران سالانه ده تومان

خارجه « دوازده تومان »

قیمه تک شماره

يك قران

فهرست مندرجات

مذاکرات مجلس دوره ششم تقنینیه

صورت مشروح مجلس يك شنبه ۳۰ مهرماه ۱۳۰۶ مطابق ۲۶ ربیع الثاني ۱۳۴۶

جلسه ۱۵۹

(مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر بریاست
آقای پیرنیا تشکیل گردید)
(صورت مجلس پنجشنبه بیست و هفتم مهر ماه را
آقای نکهبان قرائت نمودند)

غائبین با اجازه جلسه قبل
آقایان : امام جمعه شیراز - سید ابراهیم ضیاء -
آقایان زارع - فرشی - آیه الله زاده اصفهانی - کی استوان - میرزا
محمدتقی طباطبائی - امامی خوئی - میرزا ابدالله خان دهستانی

عمره	عنوان	از صفحه	الی صفحه
۱	قرائت امتیاز نامه حفاریات بدوکت فرانسه منعقدہ در زمان ناصر الدین شاه ومظفر الدین شاه	۲۵۶۱	۲۵۶۴
۲	مذاکره نسبت بخر کیمسیون بودجه راجع بقرار داد شیلات منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی و تصویب آن	۲۵۶۴	۲۵۷۶
۳	مذاکره نسبت بخر کیمسیون بودجه راجع بقرار داد شیلات منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی	۲۵۷۶	۲۵۸۴
۴	قانون اجازه مبادلہ لایحه شیلات منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی	۲۵۸۶	۲۵۹۶
۵	قانون اجازه مبادلہ قرارداد گمرکی منعقدہ بین اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی	۲۵۹۶	۲۵۹۹

غائبین بی اجازه جلسه قبل

آقایان : محمد ولی خان اسدی - اعظمی - نظام مافی
مهدوی - عباس میرزا - افسر - غلامحسین میرزامسعود
حاج حسن آقا ملک - جوانشیر - حاج غلامحسین ملک -
ملک ابرج میرزا پور تیمور .

دیر آمدگان با اجازه جلسه قبل

آقایان : شیروانی - جلائی

دیر آمدگان بی اجازه جلسه قبل

آقایان : عراقی - هراتی قلیخان بیات - شریعت زاده
جهانشاهی - میرزا حسنخان وثوق .

رئیس - آقای تقی زاده

تقی زاده - بنده آن چیزی را که در جلسه گذشته
عرض کردم بنظر می آید آن طور که لازم است نوشته
نشده يك قدری مبهم است . نوشته شده است که بنده
شرحی در عدم مخالفت این عهدنامه با تعهدات جامعه ملل
بیان کرده ام . از این جمله اینطور مستفاد می شود که
مخالف نیستم . بنده عرض کردم نباید مخالفت کنند و
صریحاً عرض کردم آن مراسم که نوشته شده
منافات ندارد یعنی اینطور می فهمیم که نباید خللی به
تعهدات ایران در مقابل جامعه ملل برساند همه هم تصدیق
کردند و گفتیم اینطور رأی میدهم مقصود بنده این بود
خوب است در صورت مجلس هم اینطور نوشته شود

رئیس - اصلاح میشود . اصلاح دیگر بهم لازم دارد
آنطور که در حاضر دارم قرار داد گمرکی هم جزو دستور
امروز بود اینجا نوشته نشده است و باید نوشته شود .
آقای ملک ابرج میرزا

ملک ابرج میرزا پور تیمور - بنده را جزو غائبین
بی اجازه نوشته اند در صورتیکه بنده به مقام ریاست
اطلاع داده بوده .

رئیس - چون کمیسیون تشکیل نشده بود مراجعه
یابج نشده است بعد اصلاح خواهد شد . صورت مجلس
دیگر ایرادی ندارد ؟

(گفته شد خیر)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد .

جمعی از نمایندگان - دستور .

وزیر معارف - چون در تحت توجهات اعلیحضرت
همایون بهلوی دولت حاضر موفق شد با لغاء امتیاز حفريات
کلیه ایران بنا بر این لازم میدانم که از کیفیت امر
خاطر نمایندگان محترم را مسبوق کنم سه مرتبه در زمان
ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه امتیاز حفريات کلیه
ایران بدولت فرانسه واگذار شده . دفعه اول در تاریخ
شانزدهم ذی قعدة ۱۳۱۲ هجری در زمان ناصرالدین
شاه بترتیبی که عرض میکنم حفريات کلیه ایران بدولت
فرانسه واگذار شده .

فصل اول - نظر به اتحاد قدیمی و دوستی خالصی که
خوشبختانه از سالیان دراز فیما بین دولتین ذی شوکتین
ایران و فرانسه موجود است سرکار بندگان اعلیحضرت
قدر قدرت قدس همایون شاهنشاهی کل مملکت محروسه
ایران دام سلطانه اعطا میفرمایند به دولت فرانسه امتیاز
انحصار انکشاف آثار عتیقه را در تمام خاک ایران .

فصل دوم - از این امتیاز نامه خارج است تمام
اما کن مقدسه مشرفه ز قبیل مساجد و مقابر و دانشمندان
فرانسه که مباشر اعمال خیریه خواهند بود تمام عادات
و رسوم و آداب مملکت را کاملاً محترم و مرعی خواهند
داشت .

فصل سوم - تمام مخارج از هر جهت به عهده دولت
فرانسه خواهد بود . دولت علیه ایران بهیچ وجه من لوجوه
مشارکتی در مخارج نخواهد داشت .

فصل چهارم - در هر موقعی که از طرف دولت
جمهوریه فرانسه به کار گذاران دولت علیه اطلاع داده
شود که در فلان نقطه معین بشی حفرو انکشاف دارند
دولت علیه بکنفر مامور دانای قلبی معین میفرماید که
در تسهیل مهیات آنها همراهی و اهتمام کند و احترامات
لازمه به دانشمندان فرانسه بعمل آورده مراقب و

مواظب باشد که شرایط مقرر در امتیاز از طرفین
مرعی و مستحکم بماند و همینطور چون سفارت فرانسه
میخواهد مسؤولیت کامل داشته باشد در برابر دولت
علیه ایران مامور است از دانشمندان فرانسه يك نفر
از اجزای سفارت فرانسه را مامور خواهد نمود تا در
نقاطی که مشغول انکشاف باشند حاضر باشد و از هر
حیث مراقبت کامل بعمل آورد .

فصل پنجم - حکومت فرانسه وعده میدهد که نکذارد
مأمورین در هیچ طور حالتی از چگونگی خود را
طبع و انتشار نمایند بدون اینکه این طبع و انتشار از
طرف دولتین فرانسه و ایران مأذون و مجاز باشد

فصل ششم - اشیاء نفیسه از قبیل طلا و نقره یا
جوهر اگر پیدا شود ملک مخصوص دولت علیه ایران
خواهد بود . ولی چون مأمورین فرانسه در انکشاف
آن زحمت کشیده اند اگر بخواهند خریداری نمایند
دولت ایران نصف آن را بقیمت عادله بآنها خواهد فروخت
و نصف دیگر را هم در صورتیکه دولت علیه خواسته باشد
بفروشد دولت فرانسه مقدم خواهد بود .

فصل هفتم - از حجاری و مجسمه و خطوط هر چه
یافت شود میتواند نقشه و قالب آنرا بر دارند و آنچه
پیدا شود نصف آن مال دولت فرانسه خواهد بود .

فصل هشتم - در برابر این التفات مخصوص ملوکانه
که دولت قوی شوکت اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاهی
دام سلطانه نسبت بخواهش دولت فرانسه فرموده اند
دولت فرانسه مبلغ ده هزار تومان بحضور مبارک بندگان
اعلیحضرت اقدس معظم له تقدیم خواهد نمود . این امتیاز
نامه در طهران منعقد شده . در زمان مرحوم مظفرالدین
شاه در سنه ۱۳۱۵ هجری يك فرمان صادر میکنند از
طرف شاه دائر بر تکمیل این امتیاز نامه و در اثر صدور
آن فرمان در ۱۳۱۸ هجری در پاریس وزیر مختار دولت
ایران این امتیاز نامه که الان بعرض میرسد و برای
تکمیل آن دو فقره سابق بوده است در پاریس منعقد

میکند . مورخه چهاردهم ربیع الثانی ۱۳۱۸ هجری در
پاریس میگوید :

مقصود از عهد نامه حاضر تراضی نمودن در باب قرار
داد گذشته است که در عهد نامه شانزدهم ذی قعدة ۱۳۱۲
و فرمان همایونی ۱۳۱۵ ذکر شده بود . بعضی تغییراتی
که لحال بواسطه تجربه های زیاد فیده آن معلوم شده
است . بواسطه ارتباط و دوستی قدیم که مابین دولتین
علیتین ایران و فرانسه بوده است همچنین بملاحظه قرار
داد گذشته ۱۶ ذی قعدة ۱۳۱۲ (۱۲ مه ۱۸۹۵)
که دستخط مبارک اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی مظفرالدین
شاه قاجار خلد الله ملکه او در سنه ۱۳۱۵ در باب
آن صادر شده دولت علیه ایران امتیاز عتیقه جوئی تمام
مملکت خود را به دولت جمهوریه فرانسه داده است که
حق مشروع و شخصی ابدی این دولت باشد (کله ابدی
در این امتیاز نامه به عنوان آن کشید اضافه شده است)
و قرار داد جستجو و تحصیل اشیاء عتیقه باید مطابق
فصول ذیل باشد

فصل اول - مأمورین محترمین فرانسه در تمام وسعت
مملکت ایران اجازه دارند که نجسس نمایند مگر در
امام زاده ها و مساجد و مدارس و قبرستانهای مسلمانان
و مکآهای مقدسه و باید احترام و خوش سلوکی با اهل
مملکت نمایند که چیزی بر خلاف رفتار و قانون
باشد نمایند

فصل دوم - دولت فرانسه متعهد است که هرگاه
اسباب طلا و نقره کشف شود به وزن آن باید پول طلا
و نقره تحویل خزانه دواتی ایران نمایند و تمام بقی
اشیاء به دو قسمت مابین این دو مملکت تقسیم شود .
مگر آنهایی که در حوالی شوش پیدا شده است بدون
خسارت تعلق به دولت فرانسه دارد .

فصل سوم - اسبابهای طلا و نقره که کشف میشود
باید بواسطه بکنفر از مأمورین فرانسه و نه اطلاع
حاکم آن ناحیه و محل کشیده شده . و بعد از معلوم

کردن وزن قیمت آن را باید بتوسط سفارت فرانسه به خزانه دولت ایران بپردازد.

فصل چهارم - مأمور فرانسه اجازه عکس برداشتن و نقشه کشیدن و قالب برداشتن تمام مجسمه ها خواه صنعتی خواه خطوطی که تعلق به بناهای مذهبی مسلمانان نداشته باشد حق دارد بردارد.

فصل پنجم - دولت علیه ایران متعهد است که اهالی بلد از علمای فرانسه احترام نمایند. و حفظ نفوس و اسباب و اموال آنها را داشته باشند و منزل و مسکن و حمل و نقل اسباب و سهولت داشتن کارها و مسافرت آنها را در بلاد آن دولت فراهم آورد.

فصل ششم - هرگاه دولت فرانسه بخواهد بنای کشف کردن را بگذارد باید اطلاع به دولت ایران بدهد که در آن نقطه معین دولت ایران بکنفر مأمور عالم و هوشیاری را تعیین نماید که مستحفظ آن مأمورین محترم باشند و حفظ جان و مال آنها را بنماید و اسباب کار آنها را فراهم آورد و ملتفت باشد که قرارداد دولت خط نشود.

فصل هفتم - علمای محترم فرانسه حق دارند که هر قسم انبار و خانه که لازمه کار آنها باشد بنا کنند چه برای مسکن خودشان و چه برای مستحفظین یا جای اسبابهای عتیقه خودشان باشد.

فصل هشتم - هر قسم بار که بآنها برسد یا از آنها خارج شود در خود مملکت کسی حق گمرک و بازدید آنها را ندارد. فقط در گمرک خانه سرحد مملکت است که حق بازدید دارد.

فصل نهم - دولت فرانسه تمام مخارج مأمورین خود را تحمل می کند مگر مخارج لازمه که برای محافظت داشتن مأمورین محترم خود را که آن با دولت علیه است.

فصل دهم - تمام قراردادهای سابق که در این قرارنامه جدید ذکر شده است بکلی باطل است باصلاح دید مملکت طرفین است.

فصل یازدهم - دولت علیه ایران متعهد است که به تمام حکام ممالک خود اعلام نماید که آنچه در این قرارنامه جدید نوشته است شناسا و مجرا گردد.

مقصود از این تصدیع اطلاع تفصیلی بود بر این دوقمره امتیازنامه که در زمان ناصر الدین شاه و مرحوم مظفر الدین شاه اعطا شده است و الان در اثر اقتدارات سلطنت پهلوی و توجهات خاصه مجلس شورای ملی که علاقه کامل دارند بالغاء و نسخ هرچه از این قبیل امتیازات نسبت به مملکت بوده است این است که دولت موفق به الغاء این امر شد و در نتیجه البته در موقعش بر حسب این موافقت اساسی که اخیراً شده است و عنقریب بعرض مجلس خواهد رسید که الغاء این امتیازات فقط مبتنی بر يك اصل است و دولت فرانسه هم خیلی در این باب از نقطه نظر انسانیت مساعدت کرده است و این مساعدت دولت فرانسه هم مورد تقدیر و امتنان دولت ایران است و دولت ایران از این تاریخ به بعد ناچار برای اداره کردن این اشیاء عتیقه زیر خاکی که بکلی از بزرگ ترین ثروت های ملی است و متخصص ندارد و باید بکنفر متخصص از خارج بخواهد قول داده است بدولت فرانسه که يك نفر متخصص از تبعه فرانسه برای اداره کردن این کار بجهت مدت پنج سال خواسته شود و محض اینکه کنترت این متخصص از مجلس شورای ملی گذشت و تصویب شد این امتیاز بخودی خود بکلی ملغی و بلا اثر خواهد ماند. و درخامه می خواهم تذکر بدهم آقایان نمایندگان محترم را بدو چیز یکی اینکه اشیاء عتیقه و زیر خاکی که در ایران از آثار و شواهد معلوم میشود خیلی زیاد است و برای اداره کردن این اشیاء عتیقه و حفريات يك توجه خاصی باید از طرف مجلس شورای ملی مبذول شود و قسمت دوم که بعقیده بنده خیلی لازم و ضرور است که توجه مجلس شورای ملی را نسبت بآن جلب کنم و عقیده شخص خود بنده است این است که ما برای

تعمیم معارف اگر بخواهیم مالیات بر مردم تحمیل کنیم تصور میکنم کنجایش نداشته باشد و باید از این قبیل منابع پول تهیه کنیم برای تعمیم معارف و بنده عقیده ام این است که انشاء الله بعد از آنکه شروع میشود بداره کردن این کار يك لایحه تقدیم مجلس شورای بشود که کلیه عواید حاصله از این راه پس از وضع مخارج اختصاص پیدا کند بتعلیمات عمومی اجباری و ابتدائی مملکت.

رئیس - قرار دادشیلات مطرح است در کلیات مخالفی هست ؟

(گفتند خیر)

رئیس - آقای یاسائی

یاسائی - موافقم

رئیس - رأی گرفته می شود بشور در مواد آقبانیکه

تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. در ماده اول اعتراضی نرسیده است. راجع به ماده دوم آقای بامداد اعتراضی داشتید بفرمائید.

بامداد - بنده بانعام این مقاولات و قرار دادها کاملاً موافقم و رأی هم میدهم فقط این پیشنهاد بنده در این ماده از این نقطه نظر است که در قوانین عادی هم که راجع به دولت و ملت خودمان است باید خیلی واضح نوشته شود که در موقع اجرا مردم گرفتار نشوند و مأمورین هم دچار يك بی تکلیفی نباشند تا چه رسد بیک مقاولاتی که ما بین دولت ایران و يك دولت خارجی بسته می شود زیرا ممکن است يك کلمات مبهمی وسیله سوء استفاده درآبیه بشود. معذالك این چیزهایی که در نظرم آمد برای توضیح ابهام عرض میکنم: چنانچه آقای رئیس الوزراء و هیئت محترم دولت هم قبول نکردند برای اثبات حسن نیت و برای اینکه میل دارم خیلی زود بگذرد مسترد می دارم. یکی این است که عرض

کردم بجای خط دخول کله (مصوب) نوشته شود. این خط دخول يك کله ایست غیر مصطاح و غلطی نیست و مسلم است بعضی رودخانه ها از يك میدان به دریا مانده شب می گیرد و خیلی آرام وارد دریا میشود و خیلی تفاوت دارد از آنجا که شب می گیرد تا آن جایی که به جریان عادی بفتند و در موقع مد دریا ماهیهای زیادی میروند در آنجا و این کمیاتی با آن کسانیکه قایق دارند و آزادند میخواهند ماهی بگیرند ممان است زحمت فراهم شود چنانچه در امتیاز لیانازو هم خیلی از این تصادفات میشد این است که بنده يك کله اصطلاحی پیشنهاد کرده ام و آن کله (مصوب) است و این کله مصوب را همه کس می فهمند حالا اگر هیئت دولت قبول میکنند بسیار خوب اگر هم قبول نمیکنند مسترد میکنم چون يك پیشنهاد دیگر هم راجع به ماده دوم دارم این است که عرص میبم همانطور که آقای وزیر معارف آن امتیاز نامه را اینجا خواندند از این قبیل میراث های بد از سابق برای ما مانده است دولتها درست دقت نمیکردند و مأمورین محلی زیاد علاقه مندی نخرج نمیدادند. لیا نوزفها خیلی تعدی میکردند در هر کجا ممکن بود ماهی صید شود میگفتند اینجا جزء امتیاز ما است و برای اهالی سواحل بحر خزر اسباب زحمت شده بود در حالتیکه این يك امتیازی است که مربوط به سواحل و رودخانهها و مصب و غیره است و البته اینها يك نقشه میخواهد این است که بنده اینجا عرض کرده ام که ضمیمه شود بر طبق نقشه منضمه به این قرار داد. خود آقای رئیس الوزراء هم فرمودند که ما يك نقشه در هیئت وزراء داریم این است که بنده پیشنهاد کردم نوشته شود بر طبق نقشه منضمه. و لازم است نقشه داشته باشد که معلوم شود حدود این امتیاز تا کجا است چه آنجاهاست که در آنجاها صید ماهی میشود و چه آنجاهاست که ممکن است در آنجا صید ماهی بشود وزیر معارف - راجع به آن قسمت اول که فرمودند

بجای خط دخول مصب نوشته شود نسخه فرانسوی که اینجا حاضر است این جمله را دارد و اینطور ترجمه میشود: خط اتصال رودخانه بدریا، بنا بر این بجای خط دخول خط اتصال نوشته شود نظر ایشان هم تأمین میشود. در باب جمله دوم همان طور که در کمیسیون هم عرض کردم حدود شیلات بر طبق نقشه است بدون نقشه که نیست

بامداد - مسترد میدارم
رئیس - در ماده سوم مخالفتی نشده است در ماده چهارم باز آقای بامداد پیشنهادی دارند

بامداد - اینجا در ماده چهارم دارد که وقتی مدت این قرار داد منقضی شد بجز از اراضی که دولت علیه ایران بر طبق ماده هفدهم این قرار داد مجازاً به کمپانی واگذار نموده است دارای کمپانی بطور مساوی مابین طرفین تقسیم خواهد شد و اراضی مذکور مجداً در تحت اختیار دولت علیه ایران در خواهد آمد. بنده اینجا نظرم این بود که این تبصره اضافه شود که در موقع تقسیم اموال منقول اموال غیر منقول هر چه سهم کمپانی شد به قیمت عادله به دولت ایران بر گذار کنند نه اینکه در آخر مدت کمپانی بیاید بگوید مؤسسان که سهم من است یا به فلان قیمت بخیرید یا در دست من باشد و البته این يك باقیانده بدی خواهد بود برای دولت ایران. حالا اموال منقول از قبیل ماشین آلات و اثاثیه و امثال اینها را ممکن است تقسیم کنند ولی اموال غیر منقول از قبیل خانه و عمارت و امثال اینها را کمپانی مکلف باشد در آخر به قیمت عادله بدولت ایران واگذار نماید.

شیروانی (مخبر کمیسیون بودجه) - این تذکر را خود بنده در کمیسیون بدولت دادم و بالاخره بعد از تحقیقات که از خارج هم کرده ام و بطوریکه آقای رئیس الوزراء هم در کمیسیون اظهار فرمودند گمان میکنم که طرف مقابل هم اینقدرها سخت گیری نکنند از اینکه

عماراتی که در ایران دارند آنها را در آخر مدت برگذار کنند بدولت ایران و البته کمپانی عمارات کهنه که چندین سال است ساخته شده و بیست و پنجسال دیگر هم باید از آنها استفاده شود نمیخواهد بار کند به برد و در حقیقت میشود گفت آن عمارات تابع همان اراضی است که بدولت مسترد خواهد نمود در هر صورت دولت در کمیسیون تعهد کرد که این مذاکره را با طرف مقابل بکند و یقیناً طرف مقابل هم چون نظرش نظر دوستی و مساعدت است قبول خواهد کرد

رئیس الوزراء و کفیل وزارت امور خارجه - صحیح است.

بامداد - نظر بنده تأمین شد مسترد میدارم.

رئیس - نسبت به ماده پنج و شش و هفت و هشت و نه و ده اعتراضی نرسیده است

تقی زاده - بنده در ماده چهارم عرضی دارم
رئیس - اعتراضی نداده اید.

تقی زاده - ولی عرض دارم.
دکتر مصدق - بنده هم در ماده هشت عرض دارم

رئیس - اعتراضی نداده اید
دکتر مصدق - ولی آن دفعه در تمام مواد حرف زده شد

رئیس - بنده یکی یکی میخوانم در هر کدام اعتراضی رسیده باشد مطرح میشود و در هر کدام اعتراضی نرسیده باشد مطرح نمیشود ماده یازدهم اعتراضی ندارد همینطور تا ماده شانزدهم. در ماده هفدهم آقای بامداد اعتراض داده اند. به بخشید آقای مدرس در ماده یازدهم اعتراضی دارند بفرمائید

مدرس - این عرض بنده بواسطه يك صلاحی است که عرض کرده بودم و يك کله هم نیست که رضایت طرفین را لازم داشته باشد بجهت اینکه متعلق به يك طرف است. در ماده یازدهم نوشته شده است غیر از متخصصین کارکنان متعارفی باید تبعه ایران باشند. اینجا اصلاحی که بنده

پیشنهاد کرده ام این است: که قید شود تبعه سکنة ایران. و نقطه نظر من از این اصلاح این بود. من نمیخواهم فرق بگذارم بین ایرانی هائی که در ایران هستند یا ایرانی هائی که در خارجه هستند. می خواهم عرض کنم ایرانی هائی که در بلاد قفقاز هستند يك قسمتشون يك وضعیات مخصوصی دارند بوجود اینها اگر تشریف آوردند و سکنة ایران شدند که هر چه مزد میگیرند در ایران صرف شود داخل این قید من هستند و لا آن ایرانی هائی که رفته اند در قفقاز بیایند اینجا عمده باشند با آن وضعیاتی که اختیار کرده اند و هر چه هم اینجا پول پیدا کردند ببرند آنجا خرج کنند بنده با این ترتیب موافق نیستم. این است که پیشنهاد کرده ام تبعه سکنة ایران نوشته شود چه آن هائی که در اینجا سکنی دارند و چه آن هائی که از آنجا میآیند و در اینجا سکنی میکنند. دیگر آقایان مختارند.

وزیر معارف - نظریه آقای مدرس بواسطه ملاحظاتی که فرموده اند صحیح است ولی بدو جهت نمیشود پذیرفت اولاً تبعه ایران وقتیکه تبعیت او مسلم شد در هر جا که باشد تبعه ایران است و نمیشود بکعبه از تابع ایران را که در خارج هستند محروم کرد از يك منافعی. و این نظریه در یکی از مراسلات منضمه که مرسلة نمره سه است از يك جهان بکلی تأمین شده است که بطور اجمال اشاره کرده اند. بعلاوه این مسئله را که (از تبع ایران که در جاهای دیگر هستند و می آیند در شیلات داخل خدمت میشوند خوب است در خود ایران ساکن باشند و پول ایران را ببرند جای دیگر صرف کنند) ممکن است در ضمن نظامنامه های داخلی که برای این کار تهیه میشود تأمین کرد ولی در این قرار داد تصور میکنم مصلحت نباشد

رئیس - پیشنهاد آقای مدرس قرائت میشود و ای میگیریم.

شیروانی - بنده اضافه میکنم به توضیح آقای وزیر

معارف که در قرار داد تأمینیه يك ماده هست که بالاخره باید رژیم و قوانین مملکت ما در هر صورت محترم شمرده شود و در مقابل آن تبلیغاتی نشود و همین قرار داد ماده هست که این کمپانی از هر جهت تابع قوانین و نظامات و اصول نامهای هیئت وزرای ایران خواهد بود. بنا بر این گمان میکنم نگران نباشد و اگر آقای پیشنهادشان را مسترد نفرمایند بهتر باشد.

مدرس - مسترد میکنم.
رئیس - در ماده هفدهم آقای بامداد اعتراضی دارند بفرمایند.

بامداد - عرض کنم اینهم فقط برای يك توضیحی است ماده هفدهم میگوید: «دولت علیه ایران قبول میکند که اراضی را که در حوزه امتیاز برای انبیه شیلات و مؤسسات آن لازم است مجازاً به کمپانی واگذار نماید.» بنده اینجا قید میدانم «برای مدت امتیاز» چون در ماده چهارم هم نوشته شده در تحت اختیار کمپانی گذارده میشود و دو مرتبه از تحت اختیار کمپانی مسترد میشود این است که پیشنهاد کرده برای مدت امتیاز اینجا اضافه شود. قبول هم نمیکند مختارند

وزیر معارف - ذکر جمله «در مدت امتیاز» با اینکه در چند جای این لایحه ذکر شده است که این اراضی را مجازاً دولت خواهد داد و بعد ماده دیگری دارد که بعد از انقضاء این مدت اراضی را که مجازاً واگذار شده است باید بدولت واگذار کند و پس بدهد و اراضی دیگری را که خریداری کرده باشد باید بشکل دیگری با او رفتار کرد تصور میکنم ازومی نداشته باشد و جای نگران نیست و مسلم است که در مدت امتیاز است

بامداد - مسترد میکنم.

رئیس - دیگر اعتراضی به متن عهد نامه نیست تا

ماده ۲۱ در صورت مجلس اول هم اعتراضی ندارد.

صورت مجلس دوم هم همینطور. در صورت مجلس سوم آقای آقا سید یعقوب و آقای کازرونی اعتراضی دارند. آقا سید یعقوب - این صورت مجلس سوم را بنده میخوانم که اگر بعضی از نمایندگان محترم دستشان نباشد خوب مستحضر باشند. صورت مجلس نمره ۳ دولت اتحاد جواهر سوسیالیستی اعلام میدارد که تمام حقوق و دعاوی مارتین لیانازف نسبت بدولت علیه ایران و دعاوی که از دعاوی مذکوره نسبت به مأمورین دولت علیه ایران ایجاد می شود بدولت اتحاد شوروی انتقال یافته است باینجهت دولت شوروی بنام خود و بنام مارتین لیانازف از همه و هرگونه حقوق و دعاوی که تا امروز موجود است و از مجموع ارتباطات مارتین لیانازف با دولت علیه ایران و دعاوی راجعه به حکمیت که خالی از اعتبار و قوت قانونی شمرده میشود حاصل شده است صرف نظر مینماید. این از طرف آنها بود. حالا این از طرف ماست دولت علیه ایران از طرف خود اعلام میدارد که از تمام دعاوی دولتی نسبت بشخص مارتین لیانازف و از هر نوع دعاوی نسبت بدارائی سابق شیلات مشار الیه با دولت شوروی در حدود صورت مجلس نمره ۲ این قرار داد که مسئله دارائی شیلات را تنظیم مینماید انتقال یافته است صرف نظر مینماید. این هم حق دولت. اما حق اتباع ایران. هرگونه دعاوی اتباع ایران نسبت به مارتین لیانازف اعم از اینکه آن دعاوی از طرف خود صاحب حق و یا بر حسب انتقال باشد از طریق محاکم قضائی ممکن بوده و در صورت محکومیت مشار الیه آن محکومیت در هیچ موقع متوجه اثابیه شیلات و دارائی کیان نخواهد شد گمان میکنم نماینده محترم کاملاً مستحضر باشند که همه ماها بیک شوق و شعفی و یک میل و افری بگذشتن این قراردادها چه شیلات و چه قراردادهای گمرکی و قرارداد نامیده داشته ایم برای آن مقام دوستی که بایک ملت همجوار داریم ولیکن بقدر امکان ما باید حفظ حقوق تبعه خودمان را بکنیم.

مصون از هرگونه تعرض و ادعا خواهد بود. ولی البته مارتین لیانازف که دارائی خودش را به دولت شوروی واگذار کرده در ایران عده زیادی دعوی صحیحی بدو دارند حتی بنده اطلاع دارم که در بازار و خیابانهای طهران هم يك بده کاری هائی دارد پس از آنکه در يك محکمه ثابت شد یا خود او قبول کرد که این بده کاریها را برده دارد در تحت هر عنوان و هر گفتگویی که باشد پس از ثبوت بده آن دعاوی - مردم یعنی اتباع ایرانی محترم بشمارد و بعقیده ما... بعقیده دولت و ثبوت کیسیون این صورت مجلس ها و نظریه آقای آقا سید یعقوب و آقای کازرونی را کاملاً تأمین می کنند و برای اینکه خودشان نظر دارند که این قرارداد بزودی بگذرد بنده زائد می دانم که در اینجا ما ذکر نمیکنیم. اگر ممکن بود که بنده این پیشنهاد آقایان را بپذیرم و لازم نبود به کیسیون برود قبول میکردم ولی منظور آقایان در ضمن این صورت مجلسها بعمل آمده است. وزیر معارف - دعوی که اتباع ایران نسبت به مارتین لیانازف داشته باشند از دو قسم خارج نیست یا نسبت به ضمانت دارائی او از شیلات است یا آنکه به مردم بطور عادی معامله کرده است اگر معامله بطور عادی است البته يك وجهی دیگری دارد. اما آنچه که اتباع ایران از او طلب داشته باشند به ضمانت دارائی شیلات مشار الیه بر حسب این مراسله رسمی که کمیسر ملی اتحاد جواهر شوروی وزارت خارجه ایران نوشته است تصور میکنم. نظر آقایان کاملاً تأمین شده باشد و بنده آن را قرائت میکنم - از طرف کمیسر ملی دولت شوروی روسیه نوشته میشود - آقای وزیر: بر حسب دستور العمل دولت متبوعه اقتضای دارم باطلاع شما برسانم که: دولت اتحاد جواهر شوروی سوسیالیستی رضایت می دهد که دعاوی نابتة اتباع ایران را نسبت به مارتین لیانازف راجع بمبالغی که اتباع ایران بضامت دارائی شیلات مشار الیه باو قرض داده اند

و دوات علیه ایران بدوات شوروی اعلام نماید. نظر مساعد تلقی نموده اقدامات لازمه را برای تسویه آنها نماید. با آنکه تصریح میشود که اقدامات لازمه را برای تسویه آنها نماید این خیلی قویتر است که رضایت آنها جلب کنند و بنده تصور میکنم که این مراسله کاملاً نظر شما تأمین میکند. آقا سید یعقوب - اجازه میفرمائید بنده يك که عرض کرده باز آقایان انداختند در تحت زدن دیپلماسی بنده عرض کرده امی که مثلاً سه سه و چند سه از و خرید است باید طلب و داده شود حالا باز زدن دیپلماسی میگویند قرض است و جلب رضایت آنها میشود مقصود بنده این بود که دولت قبول کند که طلب آنها را بدهد.

رئیس - (خطب آقای آقا سید یعقوب) بالاخره چه میکنید؟
آقا سید یعقوب - بالاخره هیچ غیر از اینکه پس بگیرم چاره دارم؟

(خنده نمایندگان)

رئیس - آقای کازرونی چطور؟

کازرونی - مقصود بنده و آقای خیر و آقای وزیر و آقای آقا سید یعقوب یکی است. عرض ما از این اطاله کلام این است که بهتر مطلب توضیح شود. مقصود ما از این پیشنهاد این بود که مارتین لیانازف از دارائی منقول و غیر منقول خودش يك سهامی باتباع ایران انتقال داده است ما نمی خواهیم بگوئیم آن اشخاصیکه یکی دو سهم دارند بپردازند شریک بشوند. خیر. يك همچو نمائنی نداریم. عرض ما این است که توضیح شود چه راجع ادعا و چه راجع بطلب. در مقابل ضمانت و غیر ضمانت حق مردم رعایت شود. این را اگر می فرمایند دولت تضمین میکند البته استرداد میکنم. این است مقصود ما.

مخبر - قرض در حقیقت درجه دوم اظهاری است که آقای کازرونی می فرمایند. در هر صورت در ماده صراحت

دارد که لیانازف هر نوع دینی داشته باشد که در مقابل اعتبار دارائی آنها بوده باید بپردازند
در اینجا گفته نشده است يك نوع از دیون آنها و البته دیون که آنها دارند باعتبار دارائیشان بوده . باعتبار شخصی که چیزی به آن ها نمیداده اند البته باعتبار شیلات و دارائی آنها بوده و در هر صورت نظریه آقا نامین شده است .

رئیس - رأی میگیریم .

کازرونی - بنده استرداد میکنم .

رئیس - صورت مجلس نمره چهارم هم ایرادی ندارد
هم چنین نمره پنجم . مراسله اول و دوم و سوم و چهارم و پنجم هم ایرادی ندارد . کلیات مطرح است
آقای تقی زاده

تقی زاده - بنده باید يك دفعه دیگر تکرار کنم که يك قدری از این ملاحظاتی که بنده در این قرار داد و سایر قرار داد ها دارم بواسطه واضح نبودن عبارت است و برای اینکه درست مفهوم نیست (یا من نمیفهمم) توضیح میخواهم . لهذا باید تکرار کنم که بین ترتیبی که قرار داد ها به مجلس آمد و در يك کمیسیونهای معینی حل و فصل شد و دقت های لازمه آنطوری که باید نشد بر خلاف صلاح مملکت بوده است ولی حالا گذشته است . مثلاً یکی از آقایان میگویند اگر این رود خانه ها همان رودخانه هایی است که لیانازف داشته برای آنکه مجلس شورایی ملی رأی بدهد باید نقشه اش هم ضمیمه میشد و متن فرانسه اش هم ضمیمه میشد تا بعضی اشخاص که ملتفت نبودند اگر فرانسه اش را میفهمیدند ملتفت میشدند مقصود چیست در اینجا بعضی چیزها هست که بنده الان نمی فهمم و این اسباب اشکال است در موقع رأی دادن . مثلاً مطلبی را که یکی از آقایان اعتراض داده بود (بنده اعتراض نداده ام . برای اینکه بعضی هایش اصلاً برای بنده مفهوم نبود و مطلب واضح نبود) ولی یکی از آقایان اعتراضی داده بود در ماده چهارم راجع باموال غیر منقول و این

اعتراض یکی از مهمترین اعتراضات است که باین قرارداد وارد است و بعقیده من بدون اصلاح این اعتراض رأی دادن باین قرارداد بسیار مشکل است . آقای مخبرکیسیون توضیح دادند که دولت در کمیسیون ظاهراً اظهار نظر کرده که این اشکال ندارد و بعدها میشود درست کرد . وعده دولت خودمان برای ما که می خواهیم يك قرارداد بین المللی را امضا کنیم کافی نیست . اگر دولت خودش میتواند اصلاح کند وعده اش کافی بود . ولی باید با آنها بگویند و ممکن است آنها هم بعد بگویند حالا گذشته دیگر نمیکنیم لهذا بنده عقیده ندارم . اگر دولت امیدواری قطعی دارد که آنها مراسله بدولت میفرستند که اموال غیر منقول را در آخر امتیاز بدولت ایران میفروشند ممکنست فرد بنویسند و پس فردا ما رأی بدهیم . مسئله اموال غیر منقول در ایران یکی از مهمترین و اساسی ترین مسائل این مملکت است حتی بر قانون اساسی ما تفوق دارد . این موضوع مثل يك قانون مذهبی ما بوده است در میان ما . ما تابع خارجه ملک نمیفروختیم حتی در عهد نهمه زکات چی که صد سال پیش منعقد شده است و ما يك ملت مغلوب بودیم بر شرط کردیم که اموال غیر منقول بدست خارجه نیفتد . در اینجا هیچ فرقی نمیکند شما می گوئید اراضی را ایران بکمپانی میدهد و عمارات و انبیه و مؤسسات تقسیم میشود میان دولت اتحاد جواهر شوروی و دولت ایران تنها مسئله اینیه لیانازف نیست دولت اراضی که آنها خواهد داد در همین رضی جدیدی هم که با آنها میدهیم آنها میتوانند مؤسسات و عماراتی بنا کنند و بعقیده بنده چون هم آقایان میل دارند که زودتر این قرارداد بگذرد و هم این مسئله اموال غیر منقول ربط اساسی به ما هیگیری ندارد که ما بگوئیم اگر بماند فرد ما می توانند بگیرند و هم میگویند که دولت امیدواری قوی دارد که يك سندی بگیرد که آن اموال غیر منقول را دوباره بدولت ایران بفروشند باید قبلاً این کار را بکنند . ما نباید یکی از مهمترین و اساسی ترین قوانین

مملکت خودمان را خراب کنیم و مهیم بگذاریم که بعد از بیست و پنجسال تمام شمال ایران بر شود از اموال غیر منقوله که در دست خارجه ها است و خدی نخواسته برای خارجه های دیگری هم سابقه شود در ماده ششم در آخرش يك مطلبی هست و ما باید متوجه شویم که ضمناً اجازه قرض میدهیم که دولت ایران بر خارجه بکند . قبیل از جنگ عمومی این مملکت گرفتار قرضی بود بخارجه که سنگین ترین در با یکی از سنگین ترین بارهائی بود که بدوش ما بود و همیشه در مجلس اول و دوم ز طرف ملت و مطبوعات و همه وطن دوستان ایران شکایت میشد که ما قرض داریم و در نتیجه تغییراتی که خوشبختانه در مملکت اتحاد جواهر شوروی پیش آمد ما از قروض خودمان خلاص شدیم و امروز هر صبح که از خواب بلند میشویم «بیشکر خدا را بکنیم که قرض نداریم مثل يك نفر که وقتیکه صبح بیدار میشود قرض ندارد باید بمنون شود گرچه يك قرضهای مختصری ب دیگران داریم ولی ما يك مملکتی هستیم که قرض برای ما سنگین است بعضی آقایان در بعضی موارد با در روزنامه ها میگویند که قرض هیچ عیبی ندارد دولت فرانسه بدولت امریکا قرض داد ولی آنها يك قرضهای دیگری است . مملکت ما یکی از امورات خیلی مهمش این است که قرض نداشته باشیم و یکی از دلایل عمده که ما جمع و خرج و تعدیل جمع و خرج را همیشه به نظر خوبی نگریسته ایم این است که در این چند سال اخیر ما را از قرض نگاه میداشت ولی اینجا ما اجازه قرض میدهیم و بعلاوه بنظر بنده آخر ماده شش با ماده هفت يك منافاتی دارد که بنده خودم اینطور میفهمم در ماده شش میگوید اگر دولت ایران حصه خودش را ندهد دولت روس یا اتحاد جواهر شوروی (باصطلاح حالیه آنها) آن مبلغ را میدارند و آنوقت حق امتیازات دولت ایران و عایدات صدی پنجاه دولت ایران را از بابت استهلاك بر میدارد ولی در آخر ماده هفت میگوید که در موقع

تقسیم منافع کپیت طرف شوروی در مواردی که در این ماده پیش بینی شده است یعنی خودش برداشته باشد حق نخواهد داشت که از عایدات کپیت پیش از پنجاه درصد در یافت دارد یعنی پنجاه درصد دیگر . بدولت ایران میدهد این چیزی است که بنده نفهمیده شاید در اصل فرانسه اش اینجاست درست باشد و منافات نداشته باشد ولی اینجا میگوید از دست قرضی که داده صدی پنجاه دولت ایران را ضبط نخواهد کرد ولی در ماده شش می گوید حق امتیاز صدی پنجاه را از بابت استهلاك بدهی دولت ایران روسیه محسوب خواهد داشت و بنظر بنده در متن فارسی ظاهراً اشتباه شده باشد . بعد از خیلی دقت که نفهمیدم بالاخره اینجا منتقل شده که در عبارت فارسی غلطی هست . چون در قسمت آخر ماده هفت میگوید بدهی است که تزیل صدی هشت مذکور در فوق که دولت علیه ایران میدارند در موقع تقسیم منافع بر طبق ماده ۹ این قرار داد در جزو تقسیم منافع محسوب نخواهد شد . کویا ظاهراً این نظر داشته باشد که در جزو منافع محسوب نخواهد شد و الا عبارت بکلی غلط است و ما میخوانیم الان همین عبارت غلط رأی میدهیم . در ماده ۱۰ هم يك اشکال بسیار مهمی است که عرض می کنم شاید اندازه اموال غیر منقول اهمیت نداشته باشد اما فی حد ذاته اشکال خیلی مهمی است در این قرار داد و آن این است که میگوید تصمیبات و مقررات هیئت مدیره با اکثریت آراء اتخاذ میشود در حالتیکه بنده نمیدانم در عدد جفت چطور اکثریت آراء حاصل میشود . مگر اینکه یکی از ایرانیها بمقتضای دلخواه مأمورین شوروی رأی بدهد یا یکی از مأمورین آنها بر وفق دلخواه ما . اما اگر همیشه سه نفر از ایرانیها مطابق منافع ایران و سه نفر از آنها مطابق منافع آنها رأی دادند یعنی سه نفر بکجور و سه نفر دیگر يك جور آنوقت مطلب چطور حل و فصل میشود ؟ يك راهی برای حل و فصل

آن باید در اینجا منظور باشد. و الا ما فرض میکنیم که از فردا هر روز يك مطلبی میآید اکثریت حاصل میشود اما يك روز نمیشود. مثلاً شنبه مطلب يك طور میشود یکشنبه طور دیگر و اگر يك روز اکثریت آرائی پیدا نشد آیا دولت داخل يك کشمکشهایی خواهد شد یا اینکه راه حل هم برای آن هست؟ در صورتیکه این مسئله خیلی هم بنظر محتمل است بلکه ظن قوی میرود که اکثریت آراء حاصل نشود. در ماده ۱۱ گفته شده است مستخدمین باید مطابق دستور العمل مصوب از طرف هیئت مدیره کمپانی رفتار نمایند.

و بعقیده بنده باید گفته شود که بر وفق قوانین ایران رفتار نمایند نه اینکه آنها بر طبق دستور العملی که هیئت مدیره کمپانی آنها میدهد. شاید یکی از آقایان بگویند که در ماده ۱۲ گفته شده کمپانی مطیع تمام قوانین جاریه و تصویب نامه ها و نظامات مصوبه از طرف هیئت وزراء ایران خواهند بود. ولی خیراً ما شروع کرده ایم يك ترتیب تازه. سابقاً میگفتند اتباع روسیه، تبع انگیس، تبع ایران تبع فلان قانون هستند ولی حالا يك شخصی هم مشغولند و يك حقی نسبت به شرکت ها عمل میکنند و آنها بقول فرنگیها (پرسن ژوریدیک) (شخص حقوقی) هستند و این جا کافی نیست که گفته شود کمپانی تبع قوانین ایران خواهد بود. آنوقت کمپانی مثل بکتفر است و باید نوشته شود کمپانی و اعضاء و اجزاء و مستخدمین آن مطیع قوانین ایران خواهند بود. و چون این جا گفته شده است که باید تمام مستخدمین کمپانی مطابق دستور العمل هیئت مدیره کمپانی رفتار کنند يك نقصی در عمل میباشد. واضح است که مطابق عهدهنامه مودت نامه اتباع ایران و روس دارای صمیمیت و دوستی باید باشند ولی این مطلب خیلی مناسب است که در هر عهدهنامه صریحاً ذکر شود که این را مخصوص آن عام فرض نخواهیم کرد اگر چه بعقیده بنده نمیشود فرض کرد. يك چیزی در مرسله نمره ۳

بنظر بنده میرسد که يك قسمتش ظاهراً صحیح نیست و يك قسمتش بکلی برای بنده غیر مفهوم است و بسیار مشعوف میشدم اگر یکی از اعضاء مسئول دولت در این باب توضیح میدادند که برای ما سندیتش بدتر است در این جا میگوید در صورت تخلف از این ممنوعیت یعنی ممنوعیت برزوا کاند و تبلیغ و اتحادیه درست کردن و غیره تخلف کنندگان پس از ثبوت تقصیر مجازات هایی که از طرف محاکم ایران معین شود حتی انفصال از شغل خود محکوم خواهند شد. این «حتی» در قواعد عربی هم معمول است که معنی آن آخر است. مثل اینکه اگر کسی تخدیه درست کند فقط يك اخطار باو میشود (چنانچه در مجلس هم از طرف آقای رئیس بیکی از نمایندگان اخطار میشود) و اگر خیلی شلوغ کردو دنیا را بهم زد آنوقت او را منقض میکنند این کافی نیست. علاوه بر آنکه در اولین دفعه که از خطائی صدر میشود باید از شغل منقصل گردد و برای این کار نباید در این مملکت زمینه تهیه بشود باید هر نوع مجازات که قوانین جزائی ایران معین میکند مطابق آن مجازات شود. ولی شما میگوئید «حتی بانفصال هم میرسد» این کار ظاهراً بعقیده بنده قدری بهم دارد. در قسمت آخر آن مرسله میگوید در هر صورت اگر مستخدمین تبع ایران کمپانی در مقابل عملیات بر خلاف قوانین ایران و مقررات دولت علیه محکوم مجازاتهایی بشوند هیچ نوع مسؤولیتی از این حیث متوجه دولت علیه ایران نخواهد شد. بنده اولاً عرض میکنم یعنی قرار میکنم که این را هیچ نمی فهمم و بسیار خوشوقت میشدم که اگر در این باب يك توضیحی داده میشد. ظاهر عبارت يك معنی عجیبی دارد و آن این است که: این جا نوشته کمپانی مستخدمینی خواهد داشت که اتباع ایران خواهند بود و اگر عملیاتی بکنند مطابق قوانین ایران مجازات خواهند شد و دولت ایران تحت مسؤولیت نخواهد بود ولی اگر اتباع دولت خارجی يك کاری بر خلاف قانون بکنند نباید

تکلیف دولت ایران چیست. در هر صورت اتباع ایرانی و غیر ایران اگر يك کاری بر خلاف قوانین ایران بکنند و محکوم مجازات بشوند البته مجازات بشخص است و اگر کسی مسئول آنها نیست. این معلوم بود. یعنی چه حتمی میرفت که يك کسی مسئول بشود و برای چه مسئول بشود؟ ولی عیدرت را منحصر باتباع ایران کردن برای بنده مفهوم نیست. هیچ زدی نمیخوهم بکنم ولی برای بنده مفهوم نیست و این يك چیزی است که الان صد در صد اصرار باید مضاء کنند و ما باید متوجه اینها بشویم و یقیناً اغلب آقایان متوجه هستند که این صحنه و تصویب نامه ما میکنیم این تصویب مملکت است و این مملکت خودش را بطور قطع و سقیمت نپذیرد زیرا این تعهدات می گذارد. یعنی این ترتیب را برای خودش قبول میکند حتی اگر دولت يك چیزی را اعضاء کرد قطعی نمیشود مگر اینکه مجلس شورای ملی او را اعضاء کند. لهذا در يك مسئله بین المللی که دوطرف دارد ما خودمان را برای مدتهای مدید در تحت تعهدات می گذاریم که آن تعهدات برای ما سنگین است بنا بر این چون برای اعضای هر مثل بنده واضح نیست باین ترتیب تمییزی کار نکنیم و دوباره بنده بنده فکر میکنم برای اینکه این يك مسئله است که در تاریخ میباشد. اغلب تصور می کنند يك مسئله که فی حد ذاته حق یا ناحق است این اهمیت دارد و سایر ترتیباتش اهمیت ندارد در صورتیکه اگر اینطور است يك مسئله خیلی خوبی را که امروز آقای وزیر معارف اینجا آوردند اگر مجلس بخواهد تصویب بکند ممکن است در همان اطاق تنفس از یکی یکی و کلاه بپوشیم و بگوئیم دیگر چرا معطل بشویم بگذارید بگذرد برای اینکه این کار خوب است و فایده دارد بلی خوب است ولی باید ترتیب را از دست نداد. بقول فرنگی ها (پرسدور) و بقول ما نظامنامه داخلی باندازه خود مطلب اهمیت دارد امور بین المللی را بدون اینکه در

صفرهایش دقت کامل بشود اگر باین ترتیب همه ماها زیر آن را مضامین و تصویب شود و بعد از اینج سال بیکی از ماها که آنوقت شاید وکیل هم نیستیم بگویند بن جا عبت پیدا شده است. بگوئیم بله عیب پیدا کرده است آنوقت میگویند پس شما بن مسؤولیت در برای مملکت قبول کرده اید. البته اگر این مسائل را آقایان توضیح بدهند شاید در بعضیها پیش قیام میشود برای اینکه میخواهیم هم بفهمیم. ولی در موضوع اموال غیر منقول من میل دارم که اگر دولت امید دارد آقایان عجله در رأی دادن نکنند زیرا بعقیده بنده اگر عجله نکنیم بر خلاف منافع خودمان عمل کرده ایم برای اینکه شما که میگوئید آنها حاضرند دولت ما مبد واری قوی دارد که حاضرند در صورتیکه برای بدهیم دیگر فردا این امید واری را نمیتوانیم داشته باشیم که آنها قبول بکنند ممکن است قبول بکنند و ممکن است قبول نکنند پس بهتر این است که این مسئله همانند چون دولت ما امید واری قوی دارد که آنها هیچ اعتراضی در اینکار ندارند يك مرسله بنده می نویسم که غیر از اراضی اموال غیر منقول را بعد از مدت این تمیز بقیمت عادلانه خواهند فروخت. يك مسئله دیگر هم هست که گفته است اراضی که دولت ایران با آنها میدهد مسترد میکنند ولی در یکی از صورت مجلسها میگوید اراضی که آنها از مرتبترین ارباب خریدند اند اگر فلان و فلان بشود متعلق به آنها خواهد بود. بعقیده بنده شاید در مورد موافقت باید گفت که هر اراضی که دولت ایران بدهد یا مرتبترین ارباب خریدند باشد همه را باید محاسناً بدولت ایران مسترد کنند و اشیاء غیر منقوله را متعهد شوند که به قیمت عادلانه بدولت ایران بفروشند و اگر این اصلاح نشود رأی دادن در این قرار داد بسیار مشکل است از بنده اخطار است. و نمیخواهم در رأی اکثریت مجلس مداخله کنم. این یکی از امور بزرگ اساسی این مملکت است که از زمان شاه عباس هم هیچ وقت خللی بهش وارد نیامده است و در مسئله اکثریت

آراء هم باید يك اصلاحی بشود. مخبر - قبلاً باید بنده آن جمله اول نماینده محترم را خودم توضیح بکنم که مقصودشان او همین کمیسیون بودجه نبوده است. ایشان فرمودند: «فقط این لایحه يك کمیسیون و نه رفتن او يك کمیسیون هي دیگر برخلاف مصالح مملکت است در صورتیکه البته خودشان تصدیق خواهند فرمود که این فورمولها برای تقسیم کارهاست و برای سرعت جریان امور و گرفتن يك تابعی است و آنهایی هم که در کمیسیون بودجه عضویت ندارند وکیلان از آنهایی که عضو کمیسیون بودجه هستند هستند همه هم زائر و وکیل هستند و غالب ممکن است در دو کمیسیون هم عضویت داشته باشند کمیسیون خارج گذشته هم اعضایشان همان کمیسیون بودجه بودند و به این ترتیب البته مقصودشان با ناطقی به همقطر های خودشان نبوده است و در عین حال باید تصدیق فرمائید که مخصوصاً مورهمه مرهون وقت خودش است. وضعیاتی را که ایشان در خرج ملاحظه فرموده اند البته تصدیق میفرمائید که باید بطوری مجلس شورای ملی مراقب باشد که مملکت به اساس قوانین مملکتی وارد نیاید و امنیت مملکت هم محفوظ بماند و ضمناً منافع و مصالح بین ملکی را هم باید رعایت کرد. البته شخصی که از این هستند و علاقه مند به این مملکت هستند معتقد بودند که هر يك ساعت زودتر قرار داده از مجلس بگذرد يك موفقیت بزرگی در مقابل بعضی صداها و جنجالهایی که هست حاصل کرده ایم بنا بر این رفتن يك لایحه يك کمیسیون مخصوص و رفتن يك کمیسیون دیگر آنقدرها خلاف مصالح مملکت ماها تشخیص نمیدهم. يك ایراد نماینده محترم نسبت بماده چهار راجع به اموال غیر منقول بود و همان طوریکه بنده خدمتشان توضیح دادم و کمیسیون هم همین ایراد راجع به اراضی اقطاعی آنها شد و دولت در کمیسیون همانطور که آقای رئیس الوزراء الان در مجلس فرمودند تعهد کردند که

این قسمت اصلاح خواهد شد و ما که رأی میدهم بر روی يك لایحه که يك دولت مسؤلی به مجلس آورده است و تعهدات دولت را محترم میشماریم و جزء قانون میدانیم و بالاخره چیز مهمی هم نیست رأی میدهم و آنقدر اهمیتی هم که ایشان برایش تصور کردند ندارد زیرا این اموال منقول و غیر منقولی است که سالهای دراز از زمان ناصر الدین شاه در این طرف در تصرف آنها بوده است و بنظر هم که فرمودند از زمان شاه عباس نقض شده نقضش همین است که الان مطرح است و ما میخواهیم برگردیم و لا این اموال غیر منقول در سواحل بحر خزر مدتهاست در تصرف آنها بوده و پست ترین تجربش توی سر بران میزد و از زمان شاه عباس و بنظر هم هیچوقت این طور نبوده و آرزو مندر تراز حالا نبوده است. تقی زاده - عملاً هیچوقت نقض نشده است مخبر - بشان فرمودند که اگر اموال غیر منقول در تصرف يك خارجی باشد مملکت ما با آن بیگانه وارد می آورد و شریه هم به معاهده ترکمن چای کردند در آن معاهده کابیتولاسیون بود در آنجا حق قضاوت به اتباع خارجی در ایران داده بودند ولی در البته ضمناً این رعایت هم شده بوده است که اراضی در این مملکت ما نداشته باشند ولی امروز که بکنفر روس و انگلیسی و فرانسه و برقی در مقابل محاکم ما مساوی هستند بنده این قدرها مشکل نمیدانم که اراضی در مملکت ما داشته باشند. در ماده شش و هفت ایراد فرمودند قرض بد است و این مواد ممکن است توهمی از این داشته باشد که ما را مقروض بکند. اولاً همانطوری که خودشان فرمودند در روزهای مجازات هم نوشته میشود و میگویند و بنده خودم هم از آن اشخاصی هستم که قرض را بد میدانم ولی نه هر قرض را مثلاً اگر شما بتوانید يك قرضی بکنید و يك مؤسسه اقتصادی تاسیس بکند و چندین برابر از آن استقراضی

که کرده اید منافعی حاصل بکند و قرض خودتان را هم بدهید به آن اندازه بدی که بشان تصور کردند نیست. ولی البته اگر يك شخصی يك مبلغی قرض بکند و برود و خرجی بکند هر چه بکند بکند بکنند این بسیار کار بدی است ولی اگر قرض بکنند مثل تمام دنیا و کار هي قرضي خودش را بکنند قیامت معطل نگذرد چندان بد نیست. اما اگر قرض بکنیم و چه وقت در این مملکت در این مملکت همان سال اول از تعهدات خودش قرضین را میدهم و آنقدر هم نیتیمه برای اینکه سرمایه ایران بقدر چای آن ندارد که بفرسد علاوه بر این عدد نظرها را بنظر نیست که يك قرضی برای مملکت بکنند. ماده شش و هفت میگویند سرمایه بن کهان را سه میلیون تومان تجاوز نخواهد کرد يك میسیون و نیم آن را صاحب سهام بران خواهند بود (یعنی دولت) و يك میسیون و نیم آن را هم صاحب سهام اتحاد جمهیر شورای اوقفت تعیین سرمایه کرده اند که از چه محلی سرمایهها بدهنده شود اولاً اموال موجوده بطوریکه بنده در کمیسیون تذکر داده بعد از این که سرمایه هي موجوده یعنی بنیه و عمارات و ماشین آلات و اموال و چیزهایی را که در سر سواحل جنوبی بحر خزر موجود است حساب کنیم آنقدرها که سرمایه تاسیس بفرش هم سرمایه که موجود است دو میلیون بشد که يك میسیون متعلق بدولت ایران است يك کرور از آن سرمایه که معاهده دولت ایران است بیشتر دقتی نمینالد. اولاً يك قسمت زیاد از این مبلغ از حقوقی که در این مدت پرداخته نشده است و ندهنده اند تأمین خواهد شد (ایشان گویا متذکر این جمله نبودند که اسمی از آن نبرند) يك قسمت زیاد از این مبلغ از عوائد چند ساله که ما گرفته تصور میکردیم جزو سرمایه قرار داده شده. يك قسمت از آن هم که باقی میماند از عایدات صدی پنجاه ما در ظرف سنوات اولیه پرداخته خواهد شد تا يك میلیون و نیم سرمایه

تکمیل شود. در این جا بنده نمیدانم حضور تصور کردند که دولت بران قرض میکند که این سرمایه خودش را بنده. تکمیل میکند یعنی سه میلیون سرمایه بران دولت موجوده و از عایدات گذشته و آید تأمین میکند که دولت بهی از حقیقت داده باشد و قرض از آن بکنی بن ماده حده قرض داده شده بود که اشکال وحشت در تقسیم دیگر جمع اختلافات هیئت مدیره کهان بود اولاً يك کهان را در این امر میبخشد شروع بکار کند باید يك نظارت و قوانین داخلی برای خودش تهیه کند. آن نظارت و قوانین حاکم بر آن کهان خواهد بود همین هیئت مدیره شش نفری مثلاً باید اساس و نظارت بر این هیئت مدیره باشد و هیئت و اوقفت در اکثریت تمام آن قوانین خواهند بود تا این جای دیگر مکتوبد. ایشان نوع تمام قوانین این مملکت است. در قانون شرکتها و تجارت و قه بین عدلیه مداری. رفع این قبیل اختلافات يك معنی پیش بینی شده است پس از آنکه اختلافی پیدا شد آن کهان هم برای رفع اختلافات تمام قوانین خواهد بود و البته رفع اختلافات هم میشود. بن قدری کهان نباید داشته باشد دیگر بنده فرمودند مجازات که برای بکنفر بر روی کادجی معین شده است که است یعنی عضو یا کارگر کهانی را که گفته اند اگر بر روی کادجی او را منقصل کنند و بعد هم مطلق قوانین مجازات او را مجازات کنند این که است ممکن است بفره نرسد دم آهیش بگذارند در هر صورت يك نفر عضو يك مؤسسه وقتی برخلاف نظامت رفتار کرد مجازاتش انفصال است بعد از آن هم در مقابل قوانین یا مجازات میشود یا مثل اشخاص عادی میرود به عدلیه و مجازات میشود. غیر از این بنده نمیدانم چه باید کرد؟ اگر لازم میدانند ما در قانون شیلات يك قانون مجازات سخت تری بنویسیم مطلبی است از خانم فرمایشاتشان از سنگینی این تعهدات و اینکه باید با يك دقتی ملاحظه کنیم و رأی میدهم

فرمودند و این را مکرر فرمودند که ما همیشه وقتی میخواهیم يك تعهداتی بکنیم باید نسبت به سنگینی آن تعهدات يك دقت هائی بکنیم. تعهداتی که برزوز ما کردیم تعهدات بین المللی بیطرفی تأمینیه بود و آن قدری که ایشان تصور کردند برای ما سنگین باشد بعقیده ما نبود بلکه برعکس ستاره افتخاری که به پیدایشی مجلس دوره ششم میدادیم همین است. برای اداره کردن شیلات هم مادر مقبل این کمیان يك تعهداتی میکنیم و آن کمیان هم يك تعهداتی میکند و این را باید تصدیق کرد که مادر مقبل يك دولتی از نقطه نظر رسمی و سیاسی يك تعهداتی میکنیم و بالاخره ما یعنی دولت ایران و دولت جواهر شوروی متساویاً در يك کار تجاری شرکت میکنیم و يك تعهداتی هم ما در مقابل يك تجارخانه می کنیم و بالاخره يك امر ساده تجاری است و اگر يك جنبه های سیاسی هم داشته باشد باید تصدیق فرمایند که رعایت آنها شده و در خاسته عرضیم باید بن نکته را بطور اختصار عرض کنم که این مقولات و تعهدات و قرار دادهائی که در ذمه معمول است و آقای تقی زاده هم عمیقاً بدین مینه و برزوز در پنجاه مثل موقع عقد ازدواج چندین مرتبه فرمودند که ما باید عهد و من را محترماً بشهریم و چندین مرتبه هم تکرار کردند البته اینها صحیح است ولی این نکته را هم خودشان که یکی از رجال سیاسی ما هستند باید تصدیق کنند که عهد و قرار داد هائی میتواند برای يك مملکتی نافع باشد که پشت سر او سر بریزه باشد و فعلاً مملکت ما بخدمت الله در امان است

رئیس - ماده واحده قرائت میشود

دکتر مصدق - بنده هم اجازه خواسته ام

رئیس الوزراء - بنده يك دفعه عرض کرده اند هم عرض میکنم که نسبت به اموال غیر منقول مسأله نامین شده

دکتر مصدق - آقا بنده عرض دارم

رئیس - این ترتیب که مطابق نظامنامه نیست اگر

در کلیات اعتراضی دارید ...

دکتر مصدق - ماده هشتم را ملاحظه فرمائید

رئیس - ماده هشتم را جمیع باین موضوع نیست این راجع به عهدنامه است

دکتر مصدق - باشد عهدنامه هم لایحه دولت است

رئیس - شامل نیست ماده ۳۲ راجع به عهدنامه است

دکتر مصدق - ماده هشتم را قرائت فرمائید

رئیس - بنده ماده هشتم را دیده ام شامل نیست

دکتر مصدق - بسیار خوب اجازه ندهید

(ماده واحده شرح ذیل خوانده شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی لایحه شیلات را که دارای ۲۱ ماده و پنج صورت مجلس و پنج مراسله میباشد در تاریخ اول اکتبر ۱۹۲۷ هشم مهرماه ۱۳۰۶ بین نمایندگان ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مضا شده است تصویب و اجازه مبادله نسخه صحه شده آنها را بدوات میدهد

وزیر معارف - بنظر بنده که (نسخه) باید تبدیل به (نسخ) شود چون سه نسخه خواهد بود

مخبر - صحیح است بنده هم قبول میکنم

رئیس - رأی گرفته میشود بنده و حده با تبدیل نسخه به نسخ تاریخ برای هم مقدمه میشود موافقین قیام فرمایند

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

بعضی از نمایندگان - تنفس (در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و بفاصله نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - آقای حاج آقا رضا رفیع و آقای شریعت زاده به بنده تذکر دادند که در لایحه شیلات چون

متضمن خرج است باید با توافق رأی گرفته شود و جزو میفرمایند من باب احتیاط با توافق شورای کبیر

جمعی از نمایندگان - صحیح است

رئیس - رأی گرفته میشود بنده و حده با توافق آقایان تصویب فرمایند

(احدی و بعد از آن عمل آید و در وقت سینه شیلات)

رئیس - ماده حتماً هشتم و نهم و دهم و یازدهم تصویب شد قرار دادی که مصاح سند مذکور است راجع بکلیات است آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق - بنده همیشه میگویم هر لایحه که در مجلس مطرح میشود در بهر طرفه محسن و معریب آن گفته شود یعنی در بین الله این قرار داد که هر یکی يك ماده دارد که حقیقه خوبی بود نشان است و آن ماده است که در طرفه همیشه آنرا می مابوده است

رئیس - این است که می نویسد دولت ایران يك تعهداتی مستحق فسادین است در حودش درست است که تعهدات دولت ایران نسبت بدولت شوروی را بین خود خواهد رفت یعنی دولت ایران میتواند

يك تعهداتی را خودش بدین است و هر وقت يك تعرفه را دست برد دولت شوروی را تعریف فرمایند

خواهد بود یعنی در بین الله خیلی چیز تجویز است ولی اگر يك قرار دادی يك مورد حود دادند یعنی بدین جلو گیری برد که نسبت به ماده اول اصلاحش

مذکره تذکره زیر در واقع بنده عقیده من این است که در این لایحه هر چه بیشتر صحبت بشود اگر يك لایحه خراب است خوب آن مسأله را میشود و اگر بنده بدیش مسأله میشود ولی اگر نگذشتم روی يك لایحه صحبت بشود به بنده از جریدن عادی خارج بشود این

نه بدیش معلوم میشود و به خویش بلکه بدیش ثابت میشود یک ساعت قبل از این که آقای وزیر معارف این جا يك لایحه تاریخی آوردند و خواندند آن روزی

بعضی از نمایندگان - جلو گیری نکردند

شیروانی - این اظهارات بیشتر ضرر دارد

دکتر مصدق - بسیار خوب جلوگیری نکردند آقای

رئیس - این اظهارات بیشتر ضرر دارد

دکتر مصدق - بسیار خوب جلوگیری نکردند آقای

که این لایحه را تصویب کردند هیچکس نباید بداند که کی میدادند

رفیع - همه میدادند

دکتر مصدق - این لایحه دو سه بار نوشته شد و در مساللات فیه شد بود که آقای وزیر معارف این لایحه را تصویب کردند

مجلس شورای ملی در این لایحه شیلات تصویب فرمایند

رئیس - این است که می نویسد دولت ایران يك تعهداتی مستحق فسادین است در حودش درست است که تعهدات دولت ایران نسبت بدولت شوروی را بین خود خواهد رفت یعنی دولت ایران میتواند

يك تعهداتی را خودش بدین است و هر وقت يك تعرفه را دست برد دولت شوروی را تعریف فرمایند

خواهد بود یعنی در بین الله خیلی چیز تجویز است ولی اگر يك قرار دادی يك مورد حود دادند یعنی بدین جلو گیری برد که نسبت به ماده اول اصلاحش

مذکره تذکره زیر در واقع بنده عقیده من این است که در این لایحه هر چه بیشتر صحبت بشود اگر يك لایحه خراب است خوب آن مسأله را میشود و اگر بنده بدیش مسأله میشود ولی اگر نگذشتم روی يك لایحه صحبت بشود به بنده از جریدن عادی خارج بشود این

نه بدیش معلوم میشود و به خویش بلکه بدیش ثابت میشود یک ساعت قبل از این که آقای وزیر معارف این جا يك لایحه تاریخی آوردند و خواندند آن روزی

بعضی از نمایندگان - جلو گیری نکردند

شیروانی - این اظهارات بیشتر ضرر دارد

دکتر مصدق - بسیار خوب جلوگیری نکردند آقای

رئیس - این اظهارات بیشتر ضرر دارد

دکتر مصدق - بسیار خوب جلوگیری نکردند آقای

رئیس - این اظهارات بیشتر ضرر دارد

دکتر مصدق - بسیار خوب جلوگیری نکردند آقای

تقی زاده حرف زدند بنده هم باید حرف بزنم بنده عقیده ام این است که در مسائل باید مذاکره شود هر چه مسائل بدقت بگذرد در صلاح مملکت و در صلاح کار کنند مملکت است و در صلاح آن شخصی است که بیشتر از این مملکت استفاده میکنند و در حقیقت اگر ضرری متوجه این مملکت بشود به آن عملی که با روزی دو قران سه قران زندگی میکند چیزی بر نمیخورد و هر ضرری متوجه نبود آن عملی روزی دو قران دو قران خودش را با هر سستی و با هر قوت پیدا میکند ولی آن شخصی که بیشتر استفاده میکنند بیشتر در از آمدند و هر چه بیشتر استفاده میکنند ضررشان هم بیشتر است پس باید در مسائل بدقت نظر بنده ز این مسائل این است در این قرارداد گمرکی این عاده که عرض کرده خیلی خوب است ولی بنده میخواهم یک سوالی بکنم ، ما يك تعرفه داشتیم تعرفه ۱۹۰۳ و تعرفه است که در زمان قبل از شرطیت در ایران گذشته و تعرفه بوده است که اصولاً برای خرید در این مملکت جری شده بعد از این تعرفه يك تعرفه ای هم داشتیم که در این مملکت اجرا شده ولی رسمیت ندارد و آن تعرفه ۱۹۲۰ است همیشه برای اجرائی این دو تعرفه يك مذاکره بین دو دولت بود یعنی دولت شوروی بعد از امضاء قرارداد ۱۹۲۰ مایل بود تعرفه ۱۹۰۳ را اجرا نکند یعنی با تعرفه ۱۹۰۳ عایدات مملکت ما کمتر بود و تسهیلات برای ورود مال تجارتی خوجه در مملکت ما موجود بود ، چون اینها اصول تعرفه گمرکی است ، آقای وزیر معارف چند روز قبل فرمودند این اشخاصی که رفته اند متخصص بوده اند ولی کسی دیگر متخصص نیست ، بنده عرض میکنم که مسائل تخصص را نمیتوانست در يك مواقعی که حقیقه خیلی مورد ندارد بکار برد برای اینکه اگر تخصص را ما در هر اصلی بکار بریم پس خواندن و نوشتن هم تخصص میخواهد ، يك مسائلی هست که حقیقه اصولی است و محتاج بيك معلومات خیلی زیادی هست البته تخصص میخواهد ، اگر بنده امروز بپیم ادعا کنم

که يك خوب میسازم یا راه آهن میسازم بسازم خير ، این البته تخصص میخواهد و بنده نمیتوانم يك بسازم حتی اگر بمن حلی هم بخواهند بکنند که يك را بنظر میسازم بنده چون معلومات اولیه را ندارم نمیفهمم ولی يك چیزهایی را که يك معلومات میتوان فهمید دیگر محتاج به تخصص نیست ، تعرفه گمرکی اصولی است است زیرا اگر ما بگوئیم درست و نه ، ما بیرون من قند وارد این مملکت میشود اگر باکم بگمان در آن بگریه میشود دو سه بار در دست هر زنه مان و گریه کنیم و درود این قند را تسهیل کنیم بکم دعاهی میگویی و يك میلهه و صاعقه قورمان آید میشد قند بیشتر وارد میشود اگر نخواهم چارهش بگویم که کمتر وارد شود بکم صد قران میگویی در کمتر وارد میشود این يك اصل يك اصل دیگر اینکه اگر چه ستمی از مصنوعات داخلی حمایت کنیم (اگر مصنوعات داخلی در مملکت باشد) تعرفه برونکسیونیسم چیز بهمانند یعنی حمایت کنیم و می بین مصنوعات داخلی وی چه فهمیده نه میشود و آنگاه مصنوعات خارجی که وارد مملکت میشود بجز ترتیب وارد میشود و در صورتیکه مصنوعات خارجی زائر وارد شده بکم مصنوعات خارجی را باندازه بالاتر میبریم تا متعه داخلی بتواند در مقابل ورود متعه خارجی زندگی کند ، این را میگویند میسم برونکسیونیسم ، میسم محتلفش هم میسم لیر شائریسم است ، میسم لیر شائری بن است که اگر يك مالیاتی گرفته میشود از کمرك برای حمایت مصنوعات داخلی نیست و برای جمع آوری عایدات است ، تقریباً دوز کوچک اروپائی از قبیل هلند بلژیک انگلستان میسم آنها روی میسم لیر شائری است که روی هر اصلی ما میخواهیم رفتار کنیم یا میسم برونکسیونیسم یعنی حمایت از مصنوعات داخلی یا میسم لیر شائریسم عایدات زیادتر میشود ، يك ترتیب دیگر هم در کمرك معمول است که راجع به اخذ حقوق گمرکی است که ترتیب آدولرم است که از روی قیمت مال التجاره کمرك گرفته میشود

و یکی هم ترتیب دروا اسپیفیک است که از روی وزن یا کیل یا عدد کمرك گرفته میشود ترتیب آدولرم که از روی قیمت گرفته میشود غالباً ضرر عمده ندارد میشود چرا بجهت اینکه وقتی که مال التجاره را میآوردند در مملکت معمولاً قیمتش کم تصاعد میکنند وقتی که قلمداد کردند حق گمرکشان کم میشود و مصانعات داخلی تسهیلات حمایت اشده ولی در ستم دیگر ستم حقوق گمرکی را روی وزن یا وزن گرفته میشود این ترتیب هم حقوق گمرکی بهتر خواهد بود ، هم فوچف کمتر میشود ، هم مصانعات داخلی هم وقتی که به حمایت میشود بیشتر حمایت میشود پس ستم تعرفه گمرکی که يك عده متخصص گفته اند این ترتیب آدولرم در مورد تعرفه گمرکی این ترتیب نوشته اند و این جا آورده اند این يك چیز خیلی مهمی نیست تعرفه گمرکی برای حمایت ندارد برای اینکه وقتی تعرفه گمرکی را بپسورند بدهد دست يك شخصي اگر بفرماید آن شخص مطلع باشند فعلاً میفرماید و اگر هم مطلع نمیشود از يك شخص متخصص تحقیق می کنند و می فهمند این البته در معرفت قضایا فرقی می کند بنده نمی خواهم متخصصان را برکت کنم البته متخصصان هم در کار است

آقای معقول - متخصصان در علم گمرک همین چهارگانه است ؟
 دکترو مصدق - البته بنده میخواهم عرض کنم که متخصصان لازم نیست البته تخصص متخصص خیلی در کار دخیل است و سریع تر کار را می گذارند ، چنانچه بنده خودم يك وقتی از يك شخصی دعوت کرده و يك روزی به بیرون شهر رفتیم و يك مرغی برای ما حاضر کرده بودند بنده دیدم فوراً آن شخص آن مرغ را خورد بنده خیلی بدقت و کم غذا میخورم ، ماو گفتم شما چطور يك مرتبه این مرغ را خوردید ، جواب داد من اصلاً در مرغ خوردن تخصص دارم و خیلی زود می خورم ، بنده متخصص در مرغ خوردن نیستم و از این جهت در خوردن

ولی نمی توانم گویم مرغ نمیخورم ، شما گریه میکنید خودتان مرغ دعوت کنید چهار مرغ هم برای بنده تهیه فرمائید بنده نمیشناسم ، کلاً نمیشناسم بنده پس این مسئله بنده را تخصص میخواهد ستم هم کار آن شخص ، می نویسم ، ما متخصصی را نمیتوانیم موضوع فساد در ستم عرض کرده خلاف تصریح این دولت و آنچه در مملکت دو تعرفه گمرکی بود و ستم در این ستم تعرفه ۱۹۰۳ و ۱۹۲۰ ، بنده حرف میزنم بنده بنده در ۱۹۲۰ روسیه یعنی دولت شوروی در مملکت خود قرار داد ۱۹۲۰ همشاهان بود و تعرفه ۱۹۰۳ را برافه آورد ، چنانچه دولت شوروی وقت هم يك جمله ها را گرفته اند یعنی در بنده تعرفه ۱۹۰۳ در دوره شان حرف شده ، تعرفه ۱۹۲۰ چون يك قدری ستمکین تر ، ما در این ستم عرفه ، حالا ستمکینان عرفه حداند گمرکی دست کرده ، پس و سرزود صبح که بنده وارد شده بن تعرفه جدید را دیدم یعنی بن تعرفه ۱۹۰۳ را آورده بودند دانند و گفتند این تعرفه گمرکی است ، بالاخره گمرکی بن تعرفه گمرکی بن تعرفه ۱۹۰۳ و ۱۹۲۰ بنده نوشد هیچیک از دولتین شمسال و جنوب ما قبول نمی کنند بجهت اینکه حتماً در يك زمانی که ما عرفه ۱۹۰۳ بیشتر باشد برای اینکه اگر شما می خواهید ۱۹۰۳ را قبول کنید که و بجزی حدانش بود ، پس مساماً بن تعرفه ۱۹۰۳ را بالا آورده باشد ، این محل نزدیک نیست و مساماً تعرفه ۱۹۲۰ را هم پایین آورده اند ، بنده نخواهم ، ولی مساماً بنده اگر شما می خواهید عرفه ۱۹۰۳ را در دوره روسیه اجرایی کنید که آنها شکایت نمیکردند و قبول میکردند ، پس این تعرفه جدید يك تعرفه است که بین تعرفه ۱۹۰۳ و ۱۹۲۰ درست شده ، بنده میخواهم عرض کنم که این چیزی که باسم تعرفه جدید گمرکی نوشته شده اد نوشته شده و توضیح نخواهم ، زیرا يك و کیلی که بيك چیزی رای میدهد باید فهمیده رای میدهد و بدانند در تعرفه های سابق حقوق گمرکی قند با

نقطه مثلاً چقدر بوده و حالا چقدر است. و این کار باید دوستان دانند. و یک ستون تعرفه قدیم شد و یک ستون شامل تعرفه جدید شد. خبر - هست.

دانش - عرض بن است که تعرفه جدید و قدیم معادل باشد به بند آن چه بود و یا نیست و اختلاف این بن بود معده شده و بن این بن بود که چیزی هم مخصوص بوده و بن این بن بود و از من باید بروم و دست از این دوستان نگاه کنم و اختلاف همین تعرفه قدیم و جدید است به این که بودش و بناچار باید که آن تعرفه شود که به صرفه مسکت است و باید که آن مستقر است و یک چیز دیگری هم که خودی لازم بود عرض کنم از آنست که خودت خود در آن گمرک که بنامش مخصوص هستند این تعرفه را حساب کنند و تعرفه ۱۹۰۳ هم از روی آن ها و حاصله های که در آن گمرک در حدود است حساب کنند و تعرفه ۱۹۲۰ هم از روی حساب در نظر گیرند و این بن در قلمرو تعرفه قدیم و بعد از آن وقت چنانست که مثلاً در این بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که مثلاً در این بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۰۳ در آن بن بود که مثلاً در این بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۰۳ در آن بن بود که

این تعرفه در آن بن بود که حقوق کمتر و بهتر داخل این مملکت شده بود برای آن خلی خوب بود که دارد گمرک همین بود که در آن بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۰۳ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۰۳ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۲۰ در آن بن بود که تعرفه ۱۹۰۳ در آن بن بود که

بخواندن و بعد يك قدری سؤالات از او کرد و پرسید. شایع هستید؟ مشتری هستید؟ و بعضی سؤالات دیگر بعد مجاهد گفت آخوند مونی بخ. سن مونی بخ. نه بشین و از یعنی او چکار در این بن بخوان و مضاکن آن آقا من گفت چه میگوید من حقیقتاً خجالت کشیده بگویم که آن شخص چه گفت. گفتیم میگوید وقت نکنید گفت خوب حالا من وکالت میدهد که صیفه را جاری کنم گفت البته آقا را وکیل کرد و صیفه خواند. ما وکیل ملت هستیم و رأی که میدهم باید دانسته و فهمیده باشد و باید در مسائل قدری بیشتر دقت بکنیم.

رئیس -- چند نفر از آقایان سؤالات میکنند حقوقی که برای قند معین شده مفهوم نیست باید توضیح داده شود تا بتوانند رأی بدهند.

وزیر عدلیه - گمان میکنم راجع به قسمت اول اظهار نمایند محترمه در ضرورت این که در مسائل باید بحث شود هیچ مذاکره لازم نیست زیرا يك مسئله بدیهی است. البته آقایان نمایندگن مطالبی که دارند باید اظهار بفرمایند و گمان هم نمیکم کسی در این قضیه مخالفتی کرده باشد ولی هم منظور که آقا فرمودند يك موقعی هم میرسد که بنظر اکثریت مجلس در يك مسئله اندازه کافی مذاکره شده و ممکن است بکسی اجازه نرسد. بنا بر این در قسمتی که چند دقیقه قبل تفرق افتاد و به آقا نوبت رسید تصور میکنم در پنج اصل نقض شده باشد.

حاج آقا رضا رفیع - نظامنامه مانع بود وزیر عدلیه - ما در موضوع بیانه ایشان در قسمت استدلالی که فرمودند اگر در يك قانون با قرار دادی يك ماده خوب باشد دلیل نمیشود که ما مواد بدش را هم قبول کنیم این هم يك مسئله بدیهی است. البته بطور کلی اینطور است ولی وقتی که وارد عمل میشویم و يك موضوع کلی را میخواهیم بر يك قضایا و مسائلی

تطبيق کنیم آنوقت می بینیم همان است در يك معامله که شما میکنید قدری شرط خوب باشد که در بعضی شرط دیگر هم شرط شوند با طرف يك قدری راه بروید و اصطلاح ساز بگردید. این هم يك اصلی است که در زندگانی معلوم است عمده فرمایشات آقا راجع بن بود که دو تعرفه بوده و هست یکی تعرفه ۱۹۰۳ و دیگری تعرفه ۱۹۲۰ و این تعرفه سه حالا دست میدنیم آن جمع بین این دو تعرفه است به چه صورت درود؟ و اگر بجای تعرفه ۱۹۲۰ اجرا شود چه منفی برای ما دارد نشده در این جا خدمت آقا عرض میکنم که ما نمی خواهیم این تعرفه جدید را نسبت همه اجرا کنیم. این يك تعرفه گمرکی است که ما فقط نسبت بدولت شوروی اجرا می کنیم تعرفه دیگری هم ما داریم که عملاً مجری است در هر صورت تعرفه ۱۹۲۰ در سال دیگر مدت درود یعنی تا ۱۹۳۰ باقی است بنابراین آن فرمایشی که فرمودند مشعر بر اینک است که ما تعرفه ۱۹۲۰ را تغییر دادیم آن طرف دیگر هم حق درود بگوییم من نسبت بن تعرفه جدید میخواهم استفاده کنم این مسئله در دولت قبول ندارد و گمان هم نمیکم اکثریت مجلس سه رأی می دهد موافق باشد (نمایندگان صحیح است) ما داریم بایك دولتی يك تعرفه می بندیم و يك مقررات هم با دولت های دیگر داریم حالا باید دید چه سیاستی را ما تعقیب میکنیم آیا ما می خواهیم الان عین این تعرفه را که اینجا آورده ایم نسبت همه مجری کنیم و به آنها روی این زمینه قرارداد ببندیم این مسئله معلوم نیست. سیاستی که دولت در نظر دارد و همه با آن موافق هستند این است که بعد از این ما بایك تعرفه مستقلی راجع به ترتیبات گمرکی داشته باشیم و ما قانون تعرفه گمرکی خودمان را بالا و پایین بگردانیم يك قرار داد (نمایندگان صحیح است) پس ما داریم ترتیب تعرفه با همسایه جنوبی داریم و حالا

میدهم با همسایه شمال و تا آن زمان که از مدت تعرفه همسایه جنوبی باقی مانده با همان ترتیب با او معامله میکنیم و همان مقررات را در باره او اجرا میکنیم پس این استدلال آقا در این قسمت وارد نیست و نباید مسئله را مربوط باین قسمت کرد زیرا تعرفه ۱۹۲۰ در باره دولت جنوبی سر جای خودش باقی است و بان عمل میشود تا بعد ها به بینیم این تعرفه که الان پیشنهاد کرده ایم چه صورتی خواهد داشت و از تعرفه ۱۹۰۳ مفیدتر است یا نه؟ پس خود آقا البته تصدیق میفرمایند که این يك تعرفه درهم و پیچیده نیست و در هر حال يك عوائدی زیاد تر از آنچه که بوده برای ما خواهد داشت. مقصود این است که این يك تعرفه ایست که در يكسال يك عوائدی برای ما تهیه میکند و برای يك مدت کمی هم پیش بینی میشود تا وقتی که ما يك تعرفه مستقل و قانونی برای خودمان درست کنیم. حالا با این تفصیلات آیا يك چنین تعرفه را باید پذیرفت یا نه؟ بنده تصور میکنم اگر مسئله را اینطور نگاه کنیم آنوقت از آن مسائل بدهی میشود که اکثریت مجلس تصدیق خواهند کرد که خیلی کم باید در اطرافش حرف زد. زیرا مطلب واضح و محتاج به بحث زیاد نیست. الان این تعرفه در سال يك ملیون و پانصد ششصد هزار تومان برای ما اضافه عایدات خواهد داشت. بنا بر این يك چیزی است که نسبت به تعرفه سابق خیلی دفع تر است. در یاد داشتهایم که بنده بر داشته ام گمان میکنم غیر از این نکتان راجع به صل موضوع فرمودند چیز دیگری نبود. يك شرحی هم راجع به سیستم پروتکسیون و فلان فرمودند که اینها به عقیده بنده در جای خودش صحیح و بحث کردن در این موقع موردی ندارد. در آخر مطلب باز تکرار میکنم که سیاست دولت راجع به مسئله تعرفه این است که نسبت به طرف جنوب آن مدتی که از تعرفه ۱۹۲۰ باقی مانده هم نظیر که تا کنون آن عمل میکرده عمل کند و با دولت شوروی هم مطابق این

تعرفه که الان آورده عمل کند و بعد از حالا شروع کند باینکه ترتیب مقدمات این کار را فراهم کند و قانونی برای اینکار ترتیب دهد و يك تعرفه مستقل گمرکی درست کند و در آتی قانوش را بگذرانند.

مخبر - اجازه بفرمائید بنده توضیح عرض میکنم رئیس - بفرمائید

مخبر - قسمت اول فرمایشات نماینده محترم که خیلی هم تکرار فرمودند این بود که نمیکذارند در مجلس اظهارات بشود. اگر همچو چیزی شده باشد که کسی نگذاشته باشد عقاید در مجلس اظهار شود البته بنده هم با ایشان هم عقیده هستم که اگر این طور باشد خیلی بد است ولی اگر کسی از حرف زدن دیگری مانع نشده باشد آنوقت اظهار شود که مانع هستند و نمی گذارند این حرف هم بعقیده بنده ضررش زیادتر از آن قسمت است. خوب است آقا بدلیل بفرمایند که کی از صحبت ایشان مانع شده حالا اگر يك وقتی در يك موردی نظمانامه مانع بوده این مسئله دیگری است. البته همه ماها آزاد هستیم هر چه میخواهیم بگوئیم و در اطراف قوانین حرف بزنیم و بحث کنیم و هر رایی را که مقتضی بدانیم بر طبق مصالح مملکت بدهیم. البته در قوانین موافق باید حرف بزنند مخالف هم باید حرف بزنند و هر کس هم هر رایی دارد بدهد پس هیچ اجباری در کار نیست. هر کس هر چه میخواهد میکند. تجدیدی را که ایشان از آن ماده که در واقع شده ماده این قانون است فرمودند البته همانطور است که فرمودند و خود ایشان باید تصدیق بفرمایند که در مقابل يك چنین موفقیت بزرگی که اهمیتش کمتر از لغاء کابینه لاسیون نیست زیرا سازمان گمرکی ما خاتمه میدهد و ما اجازه میدهد که آزادی و استقلال گمرکی و سیاسی و اقتصادی و سرحدی داشته باشیم فرضاً در مدت پنجسال اگر ما يك قرار داد موقتی با دولت شوروی داشته باشیم و فرضاً در این مدت يك تسهیلاتی هم برای او قائل شویم تا در این مدت تعرفه

گمرکی خودمان را تنظیم کنیم آیا ارزش نخواهد داشت در صورتیکه ما هیچ ضرری نمیکنیم و فرض بشن هم متاسفانه برخلاف واقع بود و بنده در اینجا بددانش کرده که جواب خدمتشان عرض کنم. در موضوع تعرفه ۱۹۰۳ و تعرفه ۱۹۲۰ و تفاوتی که بین دو تعرفه موجود است اظهاراتی فرمودند و باید مطمئن باشند که بنده مدافع این لایحه هستم تا کاملاً به متخصصین مطالعه نمیکردیم با این جرأت بنده در این جا دفاع نمیکردم. ما نه تنها در این لایحه مذاقه کردیم بلکه يك صورت مقایسه که چندین ورقه است و ملاحظه میفرمائید موجود است بین تعرفه ۱۹۰۳ و ۱۹۲۰ و این تعرفه جدیدی که تهیه کرده ایم تفاوت موجود است و در نتیجه ما يك ملیون و پانصد و دو هزار تومان اضافه عایدات گمرکی پیدا کرده ایم و با مراجعه کاملی که شده می توان گفت کمتر از تعرفه ۱۹۲۰ نیست و زیاد تر از تعرفه ۱۹۰۳ هم هست. اینکه فرمودند نمکن است يك اقلای باشد که در آنجا گمرکش زیادتر باشد و در اینجا کمتر باید عرض کنم که اولاً با آن اطلاعی که خودشان از اصول گمرکی دارند باید تصدیق بفرمایند که وضع مالیات گمرکی تنها از نقطه نظر آن در نکته که فرمودند و اشاره کردند نیست یعنی فقط برای حفظ مال التجاره داخلی و تهیه عایدات نیست. گاهی يك مسئله فوق اینها ایجاد میکند که ما يك تعرفه گمرکی مخصوص ایجاد کنیم. مثلاً يك وقتی دولت مریدکا نقطه نظر صحیحی همچو صلاح میداند که مشروب و الکلیات به مملکتش وارد نشود آن نه از نقطه نظر حفظ احتیاج داخلی است و نه از لحاظ زدودن عایدات بلکه از نظر صحیحی است. ما هم ممکن است از نقطه نظر صرفه خودمان همچو صلاح بدانیم که برای يك موادی يك مالیات وضع کنیم. در اینجا بعضی اقلام است که از نظر آن دو نکته و نکات دیگر عایدات تعرفه گمرکی کمتر از ۱۹۲۰ شده و در بعضی قسمت های دیگر زیاد شده

همینطور نسبت به بعضی اقلام از تعرفه ۱۹۰۳ زیاد و کم شده است. این ترتیب و تغییرات متناسب مال التجاره است. طرفین فکر کرده اند نه تنها فقط برای منافع ما بوده بلکه برای منافع اقتصادی اتحاد جماهیر شوروی هم بوده است. پس از تحمل فکر کردند دیدند ممکن است يك مال التجاره هائسی برای دولت شوروی يك ضرر هائی داشته باشد از این جهت يك گمرک خروجی زیادی گذاشته شده. این ها يك چیز هائسی بوده که در آن موقعی که نشسته اند حساب کرده اند و متناسب با نوع مال التجاره کم و زیاد کرده اند. غرض این است در آن موقع طرفین نشسته اند و مذاکرات لازمه را کرده اند و توافق نظر حاصل شده و بالاخره بعد از این ملاحظات ما حساب کردیم دیدیم يك ملیون و پانصد و دو هزار تومان اضافه عایدات ما از این تعرفه جدید گمرکی پیدا میکنیم. حالا صرف نظر از آن ماده اساسی همین را هم حساب کنیم باز می بینیم برای ما نافع است بعلاوه این ترتیب پنجساله و موقتی است و تصریح شده که در هر وقتی که ما يك تعرفه متناسب با مقتضیات مملکتان تهیه و حاضر کردیم و خواستیم آن را بموقع اجرا بگذاریم این تعرفه از درجه اعتبار ساقط و آن تعرفه جدید قائم مقام آن خواهد بود. لذا بر این آقا نباید هیچ نگران داشته باشند در اینجا ایشان يك عرضی فرمودند و روی عرض خودشان هم استدلال کردند. تصور کردند دولت بدون اینکه حساب و سیدگی کرده باشد این لایحه را ب مجلس آورد و ما هم بدون سیدگی و دقت حالا میخواهیم رای بدهیم و این يك قصص بزرگی برای دولت و مجلس فرص کردند و مقایسه هائی هم بین امیر کبیر و ملکه و بین خودشان و رفقای خودشان کردند که وارد نبود و يك مثل هائی هم زدند که اینقدرها متناسب نداشت. موضوع اظهارات ملکه و سایر دربارهای آن عصر امروز هیچ وارد نیست امروز صحبت مجلس شورای ملی است و قضا با در

مقابل دنیا مطرح است. اظهارات ملکیم را اصلاً نمیگذاشتند از سرحد وارد مملکت شود ولی امروز در مقابل دنیا یک مطلبی را مطرح کرده ایم و در آن داریم بحث میکنیم. این مطلب و مثل اصلاً هیچ بهم شباهت نداشت. فرمودند رسیدگی نشده. بنده عرض میکنم نه تنها دولت که وظیفه اش بوده در آن بحث کرده و متخصصین هم بحث کرده اند مسئله متخصص هم بهمان دو سه چیزی که ایشان فرمودند نیست بلکه تخصص عملی لازم است بنده و حضرتعالی که گمراهی نبوده ایم فقط از روی کتاب یک چیزهایی خوانده ایم ولی متخصصین ما یک تخصصات عملی دارند. دکتر کر تقریباً بیست سال است که در تمام سرحدات ما عمل کرده و بخوبی میداند که یک قرارداد گمرکی که شامل مال التجاره ورودی و خروجی و متضمن منافع ما باشد بجهت ترتیب باید تنظیم شود و چطور باید بسته شود که منافع مملکت ما محفوظ بماند نه آنها بدون مطالعه یک همچو کاری کرده اند نه دولت بدون مطالعه قدمه و رفتار کرده و نه بنده بدون مطالعه از آن دفاع میکنم خود حضرتعالی یک جلسه عین کردید تشریف آوردید و بعد دیگر تشریف نیاوردید. ما در آنجا دقت کردیم چنی بقایای تعرفیه گمرکی که اصلاً رسیدگی شده و به بنده هم مأموریت دادند که صورت مقایسه را حاضر کنیم. بنده هم بدقت کامل حاضر کرده و کاملاً در مسائل دقت شد و در نتیجه یک عیب و ایراد منافع این مملکت همین شده و از همه بزرگتر اینکه ما امروز اسرت گمرکی داریم و از امروز به بعد برعکس آزادی گمرکی داریم و خود این موفقیت همه چیز ارزش دارد. جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

آقا سید یعقوب - بنده با کیفیت مذاکرات مخالفم. آن مسئله که مقام ریاست تذکر دادند خواستم یکی از آقایان وزراء تذکر بدهند و اظهار بفرماید که قبل از این تعرفه گمرک چند چقدر بوده و حالا چقدر است.

خوب است تفاوت آن را معین کنند

رئیس - بنده همچو حرفی نزدم. بعضی از آقایان نوشته بودند ما این را نمی فهمیم حقوقی که معین شده معلوم نیست چه بوده این را بنده عرض کردم.

مخبر - عرض کنم در تعرفه ۱۹۰۳ سه شاهی بوده و در تعرفه جدید بازده شاهی است بعلاوه تا یک قران هم می توانیم ترقی بدهیم. تفاوتش هشت شاهی است.

رئیس - رأی میگیریم بشور در مواد آقابابیکه تصویب می کنند قیام فرمایند.

(عده زیادی قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. در مواد اعتراضی رسیده؛ دکتر مصدق - یک فقره بنده تقدیم کرده بوده.

رئیس - راجع به ماده یک اعتراضی از طرف آقای دکتر مصدق رسیده قرائت میشود.

(شرح ذیل خوانده شد)

بصیق ماده سی و دوم نظامنامه مجلس شورای ملی پنجاب نظریات خود را در موضوع دو صغر مرسله ضمیمه قرار داد گمرکی بعنوان رجوع نکمیسیدون بنظر ظاهر میکنم که عبارت (دولت علیه ایران از طرف خود امید وار است) بنظر نوشته شود: (دولت علیه ایران ذی حق خواهد بود) ای آخبر.

رئیس - آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق - بنده مقدمه عرض میکنم چون این تعرفه گمرکی امروز صبح منتشر شده بود بنده مطلع نبوده و بنده بنده نمیدانم که اگر یکی از نمایندگان یک مسئله ضمیمه دارند باید بظمینان ایشان دیگران هم روی بدهند. این مرسله دو قسمت دارد. قسمت اولش همین مسئله بود که در اینجا تقریر شد و بسیار قسمت مفیدی است. این جلسه قسمت میشود قسمت اول و دوم و سوم. قسمت اول راجع بین است که ما هر وقت بخواهیم عیسواییم یک تعرفه مستقل گمرکی درست

کنیم و هر وقت درست شد آنها قبول میکنند. قسمت دوم بدولت روسیه حق اصول کامله الوداد میدهد یعنی همان حقی که سایر دول دارند. این هم خیلی خوب است منتهی طرز عبارتش یک جور خوبی نوشته نشده می نویسد: "پس از برقرار شدن تعرفه مستقل مذکور در فوق مال التجاره های شوروی در ایران از هر حیث بحالت بدتری از مال التجاره های متشابه هر دولت نائی گذارده نخواهد شد." این قسمت دوم در واقع حق کامله الوداد با آنها میدهد باین معنی که با هر دولتی هر جور معامله کنیم او هم زان استفاده خواهد برد. اما قسمت سوم بدولت ایران حق میدهد که اگر دولت جاهل شوروی هم در مملکت خودش یک معامله خوبی با یک دولتی کرد باستثنای آن دولتی که تا اول اوت ۱۹۱۶ جزء امپراطوری سابق روسیه بوده اند ما هم از آن معامله خوب استفاده کنیم. مقصود این است ولی عبارت آنطوری که باید مسامحت داشته باشد ندارد و بنظر بنده معلوم نیست مگر اینکه حالا دولت توضیح بدهد. بنظر بنده در این مسئله باید دقت شود چون در این قسمت آنچه که راجع به ایران است می نویسد: دولت علیه ایران از طرف خود امیدوار است که بعد از الغاء تعرفه گمرکی منعقد در تاریخ امروز مال التجاره های ایرانی در اتحاد جماهیر شوروی نیز از هر حیث بحالت بدتر از مال التجاره های متشابه هر دولت نائی گذارده نخواهد شد باستثناء مالکی که تا اول اوت ۱۹۱۴ جزو امپراطوری سابق روسیه بوده اند این کلمه «امیدوار است» صریح نیست. ممکن است بعد از یک مدتی ما بگوئیم اینطور امیدوار بودیم جواب بدهند بیخود امیدوار بودید امیدتان مبدل به یأس بشود. پس خوب است دولت اطمینان کامل بدهد و توضیحات لازم بدهند که مطلب روشن باشد. غرض این است طوری نباشد که بعد از آنکه ما یک تعرفه مستقلی برای گمرک در این مملکت برقرار کردیم گفته شود که امیدواری بیجا بود مسئله حکایت

امیدواری در کار نباشد. چون این کلمه چندان کلمه خوبی نیست.

وزیر عدلیه - بنده تصور میکنم خود آقا همان طوری که فرمودند به توضیحی که الان از طرف دولت داده میشود گفتا بنندد و قانع شوند. مقصود از این ماده درست اصل تساوی حقوق طرفین است یعنی همانطوریکه ما با آنها رفتار میکنیم آنها هم با ما رفتار میکنند طرفین روی همین اصل این قرار داد را امضا کرده اند.

دکتر مصدق - بسیار خوب بنده مسترد میکنم رئیس - راجع بکلیات اعتراضی نیست؟

(گفته شد - خیر)

رئیس - ماده واحده با جزئی تغییراتی که کرده قرائت میشود با اوراق هم باید رأی بگیریم.

(ترتیب ذیل قرائت شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی قرار داد گمرکی را که دارای ۱۴ ماده و بصورت مجلس (پروتکل) و یک مرسله و جواب آن و تعرفه های ضمیمه ا. ب. ج. می باشد و در تاریخ اول اکتبر ۱۹۲۷ مطابق هشتم مهر ماه ۱۳۰۶ بین نمایندگان ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی امضاء شده تصویب و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنرا بدولت میدهد.

رئیس - تاریخ هم مقدمه و مؤخر میشود. رأی گرفته می شود بماده واحده با اوراق آقابابیکه تصویب میکنند اوراق سفید و لا ورقه کبود خواهند داد.

(اخذ و شماره آراء بعمل آمده و هفتاد و نه ورقه سفید تعداد شد)

اسامی رأی دهندگان

آقایان: سید یعقوب - بهار - ثقة الاسلامی - بحی خان زنکنه - کازرونی - نوبخت - امام جمعه اهر - حاج آقا رضا رفیع - شریعت زاده - لیقوانی - هاشم آقا ملک مدنی - طباطبائی دیسا -

قانون

اجازه مبادله لایحه شیلات منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی

مصوب ۲۰ مهرماه ۱۳۰۶ شمسی

ماده واحده - مجلس شورای ملی لایحه شیلات را که دارای بیست و یک ماده و پنج صورت مجلس و پنج مراسله میباشد و در تاریخ هشتم مهرماه ۱۳۰۶ (اول اکتبر ۱۹۲۷) بین نمایندگان ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی امضا شده است تصویب و اجازه مبادله نسخ صحیحہ شدہ آنها را بدولت میدهد این قانون که مشتمل بر یک ماده و متن لایحه منضمہ است در جلسہ سی و نہمہمہ یکمہزار و سیصد و شش شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید

رئیس مجلس شورای ملی حسین پیرنیا

متن لایحه شیلات منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی

چون دولت علیہ ایران از یکطرف و دولت اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی از طرف دیگر لازمہ دانستند مسئلہ بهره داری از شیلات سواحل جنوبی بحر خزر را بر طبق فصل چهاردم عہد نامہ مورخہ ۲۶ فورہ ۱۹۲۱ منعقدہ مابین دولتین علیہ ایران و جمهوری سوسیالیستی فدراتیف شوروی روسیہ تسویہ نمایند لهذا برای نیل باین مقصود نمایندگان مختار خود را بترتیب ذیل معین نمودند :

دولت علیہ ایران آقای علیقلیخان انصاری وزیر امور خارجه ایران

دولت اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی آقای لومیخایلوویچ کاراخان قائم مقام کمیسر ملی امور خارجه

اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی

نمایندگان مختار مزبور پس از ارائه اعتبارنامہای خود کہ مطابق قاعدہ و ترتیبات لازمہ بود در مواد ذیل موافقت حاصل کردند :

مادہ ۱ - دولت علیہ ایران بر طبق این قرارداد موافق شرایط ذیل امتیاز صید و تهیه محصول صید ماہی را در سواحل خود در جنوب بحر خزر در حدود معینہ در مادہ ۲ شرکت مختلط تجارتي و صنعتي کہ دولت علیہ ایران و دولت اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی تشکیل نمایند واگذار میکند شرکت مختلط مذکور در این قرارداد « کمپانی » نامیدہ می شود

مادہ ۲ - حدود شیلات کہ امتیاز آن بکمپانی واگذار میشود همان حدود شیلاتی است کہ سابقاً امتیاز آن از طرف دولت علیہ ایران بہ برادران لیانازفہا واگذار شدہ بود رودخانه هائی کہ در حدود امتیاز بدریا میریزند از امتیاز حالہ موضوع میشوند. حد فاصل رودخانہای مزبور با آبہای داخل در امتیاز خط دخول رودخانہای مزبور بہ دریا خواهد بود دهانہ های رودخانہای ذیل از این قاعدہ مستثنی میباشد

۱ - سفید رود کہ بواسطہ کمی عمق دو شعبہ آن - سفید رود و موسی چای - نمیشود در دهانہ صید نمود باین جهت کمپانی حق خواهد داشت در دو شعبہ مزبور این رودخانہ تا محلی کہ ابنیہ صید کہ سابقاً متعلق بہ برادران لیانازفہا بودہ موجود است صید نماید

خطیبی - موقر - زعیم - محمد آخوند - بدر - فومنی
امیر حسین خان ایلخان - میرزا عبداللہ خان وثوق - ملک
ایرج میرزا پور تیمور - میرزا عبدالحسین - میرزا حسن
خان اسفندیاری - سلطان محمد خان عامری - احتشام
زادہ - عمادی - مرتضی قلیخان بیات - بامداد - حاج
علی اکبر امین - دکتر سنک - دادگر - آقا سید حسین
آقاییان - خواجوی - دشتی - جمشیدی - یاسائی - اعتبار -
سہراپ خان ساکنیان - آیت اللہ زادہ خراسانی
میرزا علیخان حیدری - افخمی - محمد تقی خان
اسعد - معظمی - امامی خوئی - حشمتی - مولوی -
مفتی - عدل - اسکندر خان مقدم - امیر اسد اللہ خان عامری
بالیزی - نابت - دکتر رفیع خان امین - ارباب کیخسرو

دستور جلسہ آتیہ اولاً: خبر کمیسیون بودجه راجع
بمتخصص ذوب آهن نائیباً چند فقرہ شہریہ و تعیین
کمیسیونها هم ضمناً بعمل خواهد آمد .
(مجلس یکساعت بعد از ظهر ختم شد)

خود را در اوقاتی که ما بین خود معین کرده باشند و برای توسعه کار لازم باشد تأدیبه خواهند نمود و حق صید سنوات گذشته که مطابق ماده ۱۳ بن قرار داد باید به دولت علیه برن برسد زودت سهم دولت علیه ایران در سرمایه عمومی که برای بهره برداری لازم است محسوب خواهد شد. در صورتی که دولت علیه ایران سهم خود را نقداً تأدیبه نماید ترتیب مندرجه در ماده ۷ این قرار داد اجرا خواهد شد و در اینصورت مبالغ ذیل که میبایست بدولت علیه برن عاید شود از زیات استهلاك دهی دولت علیه ایران به دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی محسوب خواهد شد.

۱ - حق الامتیاز مطابق ماده ۸

ب - صدی پنجاه تعدیلت خالص مطابق ماده ۹

لیکن دولت علیه ایران حق خواهد داشت در هر موقع که بخواهد مبلغ تأدیبه نشده اقساط خود را نقداً بردارد و در اینصورت مبالغ مذکوره در فقرات فوق بن ماده بخزانه ایران تأدیبه خواهد شد. پس از تأدیبه شدن سهم دولت علیه ایران در سرمایه عمومی که برای بهره برداری لازم است مبالغ مذکوره در فقرات فوق بن ماده مستقیماً به دولت علیه ایران تأدیبه خواهد شد.

ماده ۷ - اگر مبالغ مذکوره در ماده ۶ برای تأدیبه سهم دولت علیه ایران در سرمایه که بموجب ماده ۶ حقیقه لازم محسوب شده است کافی نباشد و اگر دولت علیه ایران مابقی سهم خود را تأدیبه نماید بقیه سهم دولت علیه ایران را پس از کار از طرف دولت مشارکتیها بدولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی طرف شوروی تأدیبه خواهد نمود دولت علیه ایران پس از اطلاع دادن دولت شوروی که مبلغ مزبور تأدیبه شده است از تاریخ تأدیبه سالی هشت فرع برای مبلغ تأدیبه شده خواهد پرداخت تا اینکه تمام سهم ایران در سرمایه مذکور در فوق تأدیبه شود ولی راجع به تقسیم منافع کمپانی طرف شوروی در مواردی هم که در این ماده پیش بینی شده است حق نخواهد داشت که از عایدات کمپانی بیش از آنچه در ماده ۹ این قرار داد ذکر شده است یعنی پنجاه درصد دریافت دارد.

بدهی است که تنزیل صدی هشت مذکور در فوق که دولت علیه ایران می بردارد در موقع تقسیم منافع بر طبق ماده ۹ این قرار داد در جزء تقسیم منافع محسوب نخواهد شد.

ماده ۸ - حق الامتیاز سالانه امتیازی که مطابق این قرار داد و انگذار میشود و از طرف کمپانی بدولت علیه ایران تأدیبه خواهد شد عبارت است از:

۱ - هشتاد هزار تومان در سال از عایدات مطلق کمپانی از بابت حق امتیاز

۲ - صدی پانزده از بقیه عایدات کمپانی که بعد از وضع مخارج اداری و بهره برداری عایدات خالص

کمپانی محسوب میشود

مبالغ مذکوره در فوق مربوط به عوایدی که مطابق ماده ۹ این قرار داد از بابت حق شرکت در کمپانی بدولت علیه ایران باید عاید شود نخواهد بود

ماده ۹ - تمام منفعت خالص که از عملیات کمپانی حاصل میشود باالمنصفه صدی پنجاه بین شرکاء یعنی

دولتین علیه ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی تقسیم خواهد شد

تبصره - کمپانی مکلف است محصولات شیلات را به بهترین قیمت در بازار های ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و بازار های خارجه به در نظر گرفتن اینکه قیمت کدام يك از بازار های مذکوره مرجح خواهد

ب - رودخانه بابل در ولایت مشهد که همچنین بواسطه کمی عمق دهانه آن کمپانی تا حدود صید سابق برادران لیانزفها حق صید خواهد داشت .

ج - رودخانه گرگان و شعبه آن قره سو تا حدودیکه سابقاً برادران لیانزفها صید میکردند . اگر برور ایام در ظرف مدت امتیازدهانه های رودخانه های مذکوره بواسطه تغییر مجرای رودخانه عوض شوند یا شعب تازه ایجاد نمایند حقوق صیدی که به کمپانی داده میشود شامل دهانه ها و شعب تازه خواهد بود

تبصره - کمپانی در حوزه صید و حدودی که مطابق این قرارداد معین میشود در باب محل صید بفرار مقرر است این قرارداد محدود بقید دیگری نخواهد بود .

ماده ۳ - برای تنظیم صید کمپانی ترتیب ذیل مقرر است

۱ - تمام ماهیهای بی فلس (حرام) در حوزه امتیاز متعلق به کمپانی است و صیادان آزاد و صیادان کمپانی آنها را باید به کمپانی به قیمت هائی که قبلاً برای دوره های معینی از طرف کمپانی برقرار می شود به کمپانی بفروشند

ب - تمام ماهیهای بی فلس (حلال) که ممکن است بتوسط صیادان آزاد و صیادان کمپانی صید شود متعلق بخود آنها است و آنها میتوانند بهرکس که میل داشته باشند بفروشند و منجمله هم بکمپانی

ج - برای این که کمپانی و صیادان آزاد اتباع ایران در حوزه امتیاز محل کار یکدیگر نشوند مناطق صید صیادان آزاد سه سال به سه سال بین دولت علیه ایران و هیئت مدیره کمپانی معین خواهد شد و کمپانی متعهد میشود که شرایط و ترتیب اجازه صید صیادان آزاد را در آئین نامه های که کمپانی مستقیماً در آنجا صید می نمایند سه سال به سه سال تهیه و قبلاً اعلان نماید .

ماده ۴ - مدت این امتیاز که بکمپانی واگذار میشود ۲۵ سال از تاریخ روز اجرائی آن خواهد بود و بعد از تقاضی مدت بیست و پنج سال مزبور تقبلات دولت علیه ایران که ناشی از فصل ۱۴ عهدنامه ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ است خاتمه یافته محسوب خواهد شد .

گر دولت علیه ایران نخوست دوباره امتیاز شیلات مذکور را به کمپانی تجدید نماید کمپانی منحل شده محسوب میشود و دارائی آن بغير از راضی که دولت علیه ایران بر طبق ماده ۱۷ این قرار داد مجازاً به کمپانی واگذار نموده است بطور مساوی ما بین طرفین تقسیم خواهد شد و اراضی مذکوره مجدداً در تحت اختیار دولت علیه ایران در خواهد آمد دولت علیه ایران متعهد میشود که امتیاز شیلات مزبور را در صورت عدم تجدید امتیاز کمپانی در ظرف ۲۵ سال بعد به مالك ناک و تبع آنها نهد . دولت علیه ایران متقبل میشود که فقط بوسیله ادارات مربوطه خود از شیلات بهره برداری نماید و از طرف خود متخصصین دیگری را جز اتباع ایران برای داده کردن شیلات دعوت نه نماید

ماده ۵ - طرفین ایران و شوروی هر کدام در کمپانی سهم مساوی یعنی پنجاه درصد خواهند داشت

ماده ۶ - برای تنظیم شیلات و خرید آلات و ادوات لازمه صیادی و برای مخارج بهره برداری از ار شیلات کمپانی تشکیل سرمایه عمومی میدهد که نباید از سه میلیون تومان تجاوز کند . در صورتیکه این مبلغ زیاد باشد طرفین سرمایه عمومی را که برای احتیاجات حقیقی لازم باشد تأدیبه خواهند نمود و نصف این مبلغ را دولت علیه ایران و نصف دیگر را دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی خواهد پرداخت . طرفین سهم

بود فروش برساند

ماده ۱۰ - هیئت مدیره کمپانی که تمام کارهای کمپانی را اداره میکنند و اقامتگاه آن در طهران خواهد بود مرکب است از شش نفر که برای مدت یکسال معین میشوند سه نفر آنها از طرف دولت علیه ایران و سه نفر دیگر آنها از طرف دولت اتحاد جماهیر شوروی - سوسیالیستی معین میشوند، تصمیمات و مقررات هیئت مدیره با کثرت آراء اتخاذ میشود.

اعضاء هیئت مدیره را طرفین در مدتی که بیش از یکماه از روزی که این قرارداد بموقع اجرا گذارده میشود بنا شده معین خواهند نمود. در هیئت مدیره يك نفر از اعضائی که از طرف ایران هستند بموجب انتخاب دولت علیه ایران سمت ریاست خواهد داشت.

اگر پس از سی روز از تاریخ انقضای مدت یکماه مذکور در فوق اعضای هیئت مدیره کلاً یا جزءً از هر يك از طرفین معین نشده باشند اعضائی که تا آنوقت معین شده اند هیئت مدیره را تشکیل داده تا تکمیل هیئت مدیره حق اتخاذ تصمیمات را راجع بتمام مطالب کمپانی خواهد داشت.

ماده ۱۱ - طرفین توافق نظر حاصل نمودند که در شیلات بغیر از متخصصین شوروی استفاده کامل از متخصصین تبعه ایران بعمل آید و برای این مقصود کمپانی مکلف است که برای تهیه متخصصین تبعه ایران اقدامات لازمه را بنماید و به نسبت پیدا شدن متخصصین ایرانی در عوض متخصصین شوروی بخدمت کمپانی پذیرفته خواهند شد بقیه مستخدمین و عملجات و کارگران کمپانی که محتاج بتخصص نیستند باید تبعه ایران باشند.

تمام مستخدمین کمپانی باید مطابق دستور العمل مصوب از طرف هیئت مدیره کمپانی رفتار نمایند و نیز طرفین توافق نظر حاصل نمودند که کمپانی حق ندارد اتباع دول دیگری را غیر از اتباع ایران و شوروی استخدام نماید.

ماده ۱۲ - کمپانی مطیع تمام قوانین جاریه و تصویب نماییها و نظامات مصوبه از طرف هیئت وزراء ایران راجع به کمپانیهای ایرانی خواهد بود. در حدود قوانین و تصویب نماییها و نظامات جاریه مذکوره دولت علیه ایران حق تفتیش در عملیات کمپانی را خواهد داشت.

ماده ۱۳ - برای مدت استفاده از شیلات ۱۹۲۳ یعنی پس از سال ۱۹۲۲ که حساب آن سال بمبلغ پنجاه هزار تومان مفروغ شده است تا روزی که این قرار داد بموقع اجرا گذارده میشود دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی هر ساله مبلغ پنجاه هزار تومان بدولت علیه ایران تأدیه خواهد نمود. در عوض دولت علیه ایران محصولات صادره از شیلات و ادوات صیادی وارده بشیلات را در این مدت از حقوق تأدیه نشده گمرکی و سایر عوارضات معاف خواهد نمود.

ماده ۱۴ - سال عملی کمپانی از اول ماه اکتبر که مطابق مهرماه ایرانی است شروع میشود. تفریح محاسبات سال گذشته کمپانی با دولتین علیه ایران و شوروی نباید دیرتر از اوایل ماه آوریل که مطابق فروردین ماه ایرانی است بعمل آید.

ماده ۱۵ - برای جلوگیری از تضییع وقت کمپانی میتواند بلا تأخیر پس از تأدیه سرمایه که برای ابتدای کار لازم است و اعلان بدولت علیه ایران در باب شروع بکار مشغول بهره برداری از شیلات بشود طرفین سهم خود را در مواعیدی که از طرف هیئت مدیره کمپانی معین میشود خواهند پرداخت. در صورتیکه طرف ایرانی سهم خود را در موعد مقرر از طرف هیئت مدیره کمپانی تأدیه ننمود طرف شوروی مطابق مقررات ماده ۷ مکلف

است که آنرا تأدیه کند.

ماده ۱۶ - دولتین علیه ایران و اتحاد جماهیر شوروی - سوسیالیستی سبب و دوات و مواد و لوازم دیگری را که کمپانی برای بهره برداری از شیلات لازم خواهد داشت و همچنین هر نوع محصولات شیلات را از کلیه حقوق گمرکی و عوارضی که در ضمن ورود و خروج اخذ میشود معاف داشته و حق تراثت آزاد و حق کاپوناز برای آنها قائل میشود ولی در هر صورت اشياء مذکوره از تفتیش گمرکی معاف نمی باشند ولی دولت گمرکی طرفین با اجراء قوانین و نظامنامه ها و مقررات موجوده برای تفتیش در فرام نمودن تسهیلات و مساعدتهای لازمه برای واردات و صادرات کمپانی مضایقه نخواهند نمود.

ماده ۱۷ - دولت علیه ایران قبول میکند که اراضی را که در حوزه امتیاز برای اشئیه شیلات و مؤسسات آن لازم است مجاناً بکمپانی واگذار نماید ولی کمپانی موظف است رضایت خاطر آن مالکین خصوصی را که قطعات اراضی آنها برای ابنیه و مؤسسات مذکوره در فوق لازم است فراهم نماید.

ماده ۱۸ - دولتین علیه ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی هر کدام باندازه که مربوط بوقت در حدود خود مساعدت لازمه را در کارهای کمپانی خواهند نمود مخصوصاً دولت علیه ایران بکمپانی مساعدت خواهد کرد که کمپانی موفق به جلوگیری از صید بطور قاچاق در آبهای که در اجازه اوست بشود و ماهی حرام حتماً بکمپانی تحویل داده شود.

ماده ۱۹ - چون حفظ نظم عمومی در منطقه امتیاز رعهده دولت علیه ایران است دولت علیه ایران قبول میکند که بکمپانی برای مجری داشتن شرایط مقررده در این قرارداد و همچنین نسبت به محافظت انبارها و سایر ابنیه در شیلات مساعدت های لازمه را نماید.

ماده ۲۰ - این قرارداد باید بر طبق قوانین هر يك از مملکتین به تصدیق و تصویب برسد تصویب مزبور باید در هر يك از دو مملکت در اسرع اوقات ممکنه بعمل آید. از روزی که تصویب نماییهای فوق در شهر طهران مبادله میشوند این قرار داد بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۲۱ - قرارداد حاضر بزبان فارسی و روسی و فرانسه نوشته شده و امضا میشود و بهر يك از طرفین امضا کنندگان این قرارداد يك نسخه بهر يك از سه زبان مذکوره که در موقع تفسیر هر سه معتبر شمرده میشوند داده خواهد شد در صورت بروز اختلافات در تفسیر متن فرانسه اصلی محسوب میشود. علیهذا نمایندگان مختار مذکور در فوق این قرار داد را امضا کرده و مهر خود مهور داشتند

مسکو

صورت مجلس نمره ۱

طرفین توافق نظر حاصل میانیند در اینکه در تمام مواد قرارداد حاضر که اتباع ایران ذکر میشود این عنوان شامل اتباع سابق سایر دول که تابعیت ایران را قبول کرده باشند نباشد.

صورت مجلس نمره ۲

دولت علیه ایران رضایت میدهد که دارائی شیلات که دولت جماهیر شوروی سوسیالیستی از مارتن

لیانازف مطابق ماده دوم قرارداد دهم اوت ۱۹۲۳ منعقدۀ مابین مارتین لیانازف و اداره دولتی مؤسسات صیادی که سواد آن منضم است ایتباع کرده و مارتین لیانازف آن را نظر بملکیت خود برطبق تقسیمنامه مایملک منقول و غیر منقول تجارتخانه سابق لیانازف ها مابین ورثه که در ۶ نوامبر ۱۹۲۲ واقع شده است با اداره مذکوره فروخته است از باب سهم دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در سرمایه عمومی کمپانی محسوب شود ولی اراضی که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی با سایر مایملک مارتین لیانازف که از او خریداری نموده است در صورتی در جزو سهم دولت شوروی محسوب خواهند شد که در تقسیم نامه وراثت تجارتخانه سابق لیانازف ها که در ۶ نوامبر ۱۹۲۲ واقع شده است و به تصویب دولت علیه ایران رسیده است داخل شده باشد.

از طرف خود دولت شوروی رضایت میدهد که دارائی سایر شرکاء تجارتخانه سابق لیانازف که بدولت ایران رسیده است از باب سهم دولت ایران در سرمایه عمومی کمپانی مختلط محسوب شود

استخراج از قرار داد مارتین لیانازف مورخه ۱۰ اوت ۱۹۲۳

مارتین گرگوچ لیانازف تمام حقوق خود را نسبت باموال منقول و غیر منقول مذکور در فوق با اداره مؤسسات صیادی دولتی کمیساریای ملی اوزاق جمهوری سوسیالیستی فدراتیو شوروی روسیه واگذار مینماید این واگذاری عبارت است از:

شیلات وقعه در انزلی و در خلیج انزلی و در آسترای ایزن و در ساحل از آستارا تا بندر انزلی و در مساحت ده ورست در ساحل دره لطف شرقی که عبارت است از ابنیه و قطعات زمین در انزلی

بشرح ذیل:

۱ - قطعه زمین بطول ۵۰ ساژن و بعرض چهل و یک ساژن و دوازدهین

۲ - " " مساحت ۱۷۹۲ ارشین مربع خان و دو ورشک

۳ - اراضی ابنیه شیلات انزلی با جزایر (کرلان گودا) واقعه در مرداب (۱) کرلان کودای بزرگ بطول ۴۶۰ ساژن و بعرض ۳۱۶ ساژن. (ب) کرلان کودای کوچک بطول ۱۹۷ ساژن و بعرض ۱۱۲ ساژن با بار کاسهای موسوم به « ماهی گیر » و « لوا » و « اربل » و مصالح و ذخایر آلات صید و وسائل نقلیه و کار خانجات سرد نگاهداشتن و دستکاههای بشکه سازی و دستکاههای دیگر و ابنیه دفتر و البارها و غیره که عیناً موجود باشد

صورت مجلس نمره ۳

دولت اتحاد جماهیر سوسیالیستی اعلام میدارد که تمام حقوق و دعاوی مارتین لیانازف نسبت بدولت علیه ایران و دعاوی که از دعاوی مذکوره نسبت بمأمورین دولت علیه ایران ایجاد میشود بدولت اتحاد شوروی انتقال یافته است باینجهت دولت شوروی بنام خود و بنام مارتین لیانازف از همه و هر گونه حقوق و دعاوی که تا با امروز موجود است و از مجموع ارتباطات مارتین لیانازف با دولت علیه ایران و دعاوی راجعه بحکمیت که خالی از اعتبار و قوت قانونی شمرده میشود حاصل شده است صرف نظر مینماید.

دولت علیه ایران از طرف خود اعلام میدارد که از تمام دعاوی دولتی نسبت بشخص مارتین لیانازف و

هر نوع دعوی نسبت بدارائی سابق شیلات مشرب لیه که مطابق قرار داد مشار الیه با دولت شوروی در حدود صورت مجلس نمره ۲ اینقرار داد که مسئله دارائی شیلات را تنظیم مینماید انتقال یافته است صرف نظر مینماید هر گونه دعوی اتباع ایران نسبت بمارتین لیانازف عملاً از بنده آن دعاوی از طرف خود صاحب حقوق و بر حسب انتقال باشد از طریق محکم قضائی ممکن بوده و در صورت محله مثبت مشرب الیه آن حکومت در هیچ موقع متوجه ابنیه شیلات و درائی کمپانی نخواهد شد

صورت مجلس نمره ۴

از مقررات جمله (ب) ماده سیمه قرار داد جمع بپاره بر داری شیلات سواحل جنوبی بحر خزر ماهی های صوف و کپور و کلمه استثناء میشود و طرفین موافقت حاصل نمودند که صید این ماهیها هم از طرف صیادان کمپانی و هم از طرف صیادان آزاد ممکن است بعمل آید ولی چه صیادان آزاد و چه صیادان کمپانی شصت در صد صدقه نوع ماهی مذکور را باید بقیمتی که قبلاً برای دوره های عین از طرف کمپانی تعیین میشود بکمپانی بفروشند و چهل در صد صدقه صیادان مختارند بید خود بهرکس بخرند و همچنین بکمپانی به قیمت مرضی الطرفین بفروش رسانند.

تفتیش تسلیم شصت در صد صدقه ماهی مزبور توسط کمپانی بعمل خواهد آمد و دولت علیه ایران برای اجراء تفتیش مذکور مساعدات لازمه را بکمپانی خواهد نمود اکبر چهل در صد صید صوف و کپور و کلمه که در فوق ذکر شده است برای رفع احتیاجات داخلی ایران کافی نباشد کمپانی اقدامات لازمه را برای رفع احتیاجات بازار داخلی ایران از حیث این ماهیها بعمل خواهد آورد

ضمناً طرف ایران تشکیل هیچ نوع مؤسسه ثانوی دیگری را که قصد آن صدور ماهی و محصول ماهی بدست آمده در قسمت ایران بحر خزر و در رودخانهائی که داخل بحر خزر میشوند بخارج باشد اجازه نخواهد داد.

صورت مجلس نمره ۵

در مواقعی که کمپانی بموجب مقررات ماده یازدهم این قرارداد اتباع دولت شوروی را برای خدمت دعوت خواهد نمود طرفین منافع کمپانی را در داشتن متخصصین منظور داشته بکمپانی مساعدتهای لازمه را در تسهیلات رسومات تذکره و ویزای آن برای اشخاص فوق الذکر خواهند نمود

مراسله نمره ۱

آقای کمیسر ملی

صید ماهی بوسیله استعمال مواد شیمیائی بامنفجره و امثال آن اکیداً ممنوع میباشد بغیر از وسایل مذکوره کمپانی در اتخاذ وسایل صید آزاد است

ضمناً اگر دولت علیه ایران از کمپانی تقاضا کند کمپانی موظف است در تشریح مصنوعی انواع ماهیها که ممکن است نوع آنها بر طرف شود اقدام بعمل بیاورد.

علاوه بر این برای اینکه ذخائر ماهی بهتر حفظ شود و برای تسهیلات تخم ریزی در موارد ذیل صید ماهی ممنوع است :

- ۱ - در سفید رود بالاتر از نقطه که در جمله (۱) ماده (۲) ذکر شده است برای تمام سال
- ۲ - در سایر رودخانهها یکماه در سال یعنی از دهم آوریل تا دهم مه - از احترامات فائقه من نسبت بخودمان اطمینان داشته باشید

جواب مراسله نمره ۱

آقای وزیر

توقیراً وصول مراسله محترم عالی مورخه امروز را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهد :

(صید ماهی بوسیله استعمال مواد شیمیائی یا منفجره و امثال آن اکیداً ممنوع است میباید بغیر از وسائل مذکوره کمیان در اتخاذ وسائل صید آزاد است
 ضمناً اگر دولت علیه ایران از کمیان تقاضا کند کمیان موظف است در تکثیر مصنوعی انواع ماهی ها که ممکن است نوع آنها بر طرف شود اقدام بعمل بیاورد .
 علاوه بر این برای اینکه ذخائر ماهی بهتر حفظ شود و برای تسهیلات تخم ریزی در موارد ذیل صید ماهی ممنوع است :

- ۱ - در سفید رود بالاتر از نقطه که در جمله (۱) ماده (۲) ذکر شده است برای تمام سال
- ۲ - در سایر رودخانهها یکماه در سال یعنی از دهم آوریل تا دهم مه - از احترامات فائقه من نسبت بخودمان اطمینان داشته باشید .

و به کمال احترام خاطر عالی را مستحضر میدارد که دولت متبوعه دستدار مندرجات مراسله مذکوره را قبول کرده است احترامات فائقه .

مراسله نمره ۲

آقای کیسر ملی

دولت علیه ایران امیدوار است که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی چه حالا و چه درآتیه به دعای شرکاء و وراث تجارخانه سابق برادران لیانازفها نسبت بدولت علیه ایران و مأمورین آن راجع به تمام مسائل مربوطه به شیلات مساعدت نخواهد نمود و همچنین هیچ ادعائی دایره حکمیتی که مابین دولت علیه ایران و شرکاء و وراث تجارخانه مزبور واقع شده است ابراز نخواهد کرد و همچنین دولت علیه ایران امیدوار است که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در نظر ندارد مابملکی که شرکاء و وراث مذکور در فوق در شیلات سواحل جنوبی بحر خزر متعلق بخود میدانند خواه بواسطه خرید و خواه بوسائل دیگر بخود تعلق دهد باستثناء اموال متعلقه بمارتین لیانازف که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی قبلاً خریداری نموده است - موقع را مفتّم شمرده احترامات فائقه خود را تقدیم میدارم .

جواب مراسله نمره ۲

آقای وزیر

بنام دولت متبوعه خود توقیراً وصول مراسله ذیل را اطلاع میدهد :

(دولت علیه ایران میدواری است که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی چه حالا و چه درآتیه به دعوی شرکاء و وراث تجارخانه سابق برادران لیانازف نسبت بدولت علیه ایران و مأمورین آن راجع تمام مسائل مربوطه به شیلات مساعدت نخواهد نمود و همچنین هیچ دعائی دایره حکمیتی که مابین دولت علیه ایران و شرکاء و وراث تجارخانه مزبور واقع شده است ابراز نخواهد کرد و همچنین دولت علیه ایران امیدوار است که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در نظر ندارد مابملکی که شرکاء و وراث مذکور در فوق در شیلات سواحل جنوبی بحر خزر متعلق بخود میدانند خواه بواسطه خرید و خواه بوسائل دیگر بخود تعلق دهد باستثناء اموال متعلقه به مارتین لیانازف که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی قبلاً خریداری نموده است - موقع را مفتّم شمرده احترامات فائقه خود را تقدیم میدارم)

احتراماً باستحضر خاطر عالی میرساند که دولت متبوعه دستدار مندرجات مراسله شما را قبول نموده است .

متمنی است احترامات فائقه دستدار را بپذیرید

مراسله نمره ۳

آقای کیسر ملی

بر حسب دستور العمل دولت متبوعه خود افتخار دارم باطلاع شما برسانم که هر نوع تبلیغات سیاسی و تحریکات در میان سکنه محل و کارگران و مداخله در امور سیاسی و مذهبی و اجتماعی داخلی ایران از طرف اتباع دولت شوروی که بموجب مقررات قرار داد راجع به بهره برداری از شیلات سواحل جنوبی بحر خزر بخدمت کمیان پذیرفته میشوند اکیداً ممنوع است و در صورت تخلف از این ممنوعیت تخلف کنندگان پس از ثبوت تقصیر به مجازاتهاییکه از طرف محاکم ایران معین شود حتی انفصال از شغل خود محکوم خواهند شد همچنین تشکیل اتحادیه های کارگران برای کارگران اتباع ایران و اجازه ورود آنها باتحادیه های مزبوره ممنوع است .

در هر صورت اگر مستخدمین اتباع ایران کمیان در مقابله عملیات بر خلاف قوانین ایران و مقررات دولت علیه محکوم به مجازات هائی بشوند هیچ نوع مسؤولیتی از این حیث متوجه دولت علیه ایران نخواهد شد

جواب مراسله نمره ۳

آقای وزیر:

در جواب مراسله مورخه امروز توقیراً خاطر شما را مستحضر میدارد که دولت جماهیر شوروی سوسیالیستی بنا بر اصل عدم مداخله در امور داخلی ایران رضایت میدهد که تقاضاهای شما را راجع به تحریکات و تبلیغات سیاسی بطوریکه در یاد داشت فوق الذکر شما مذکور است در موقع اجرا نماید .

اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بسمت ایران مأخوذ نخواهد شد

ماده دوم - باستثناء حد اقل حقوق گمرکی و مالیاتهای مضروب و اضافی با عوارض دیگر ورودی که از اجناس متشابه يك مملکت نالتي گرفته میشود یا خواهد شد از محصولات ارضی و صنعتی ایران که از ایران مستقیماً به اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی وارد میشود هیچگونه حقوق گمرکی و مالیات های مضروبی و اضافی یا عوارض ورودی دیگری با بیشتری مأخوذ نخواهد شد

باستثناء حد اقل حقوق گمرکی و مالیاتهای مضروبی و اضافی و عوارض صدور که در موقع صدور اجناس متشابه بسمت يك مملکت نالتي اخذ میشود یا خواهد شد از محصولات ارضی و صنعتی ایران در موقع صدور بسمت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی هیچگونه حقوق گمرکی و عوارض مختلفه خروجی دیگری با بیشتری دریافت نخواهد گردید

ماده سوم - محصولات ارضی و صنعتی ممالک اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مشروحه در صورت (الف) منضم بدین قرارداد حقوق گمرکی معینه در صورت فوق الذکر را در موقع ورود بلك ایران پرداخت خواهد نمود و این حقوق علاوه بر حقوق شانسلری و پامباژ و انبار داری و عوارض متشابه دیگر میباشد که بموجب نظامنامه گمرکی مقرر گشته است

ماده چهارم - محصولات ارضی و صنعتی ایران مشروحه در صورت (ب) منضم بدین قرارداد در موقع ورود بمالك متحده جماهیر شوروی سوسیالیستی کلیه حقوق گمرکی معینه در صورت مزبور را علاوه بر حقوق قانونی که برای شانسلری و پامباژ و انبار داری و نظایر آن تعیین شده است خواهد پرداخت

ماده پنجم - محصولات ارضی و صنعتی ایران که در لیست (ج) منضم بدین قرارداد ذکر شده در موقع خروج از ایران بمالك شوروی حقوق گمرکی معینه در لیست فوق الذکر را علاوه بر حقوقی که در نظامنامه گمرکی برای شانسلری و پامباژ و انبار داری و نظایر آن تعیین شده است خواهد پرداخت

ماده ششم - نرخهاییکه در صورتهای ا - ب - ج تعیین شده حد اعلا حقوق گمرکی است و در هر موقع ممکن است آن نرخها را تخفیف داده و یا ملغی کرد بدین ترتیب که نرخهای صورت ا و ج را دولت ایران و نرخهای صورت (ب) را حکومت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بدون احتیاج بتوافق نظر قبلی بین دولتین می تواند تخفیف دهند یا ملغی نمایند

ماده هفتم - نسبت مال التجاره های یکی از طرفین متعاهدین که بر طبق مقررات وارد خاک دیگری می شود پس از پرداخت حقوق و عوارض که قوانین آن مملکت برای اجناس خارجه در موقع ورود معین کرده است در تحت هیچ عنوانی معامله غیر از آنکه با اجناس متشابه داخلی و یا با اجناس متشابه که از مملکت نالتي وارد شده است نباید معمول گردد

ماده هشتم - در خصوص وثایق و ترتیب دریافت حقوق گمرکی و سایر مرسومات ورود و خروج مال التجاره هر يك از طرفین متعهد میشوند که طرف دیگر را از کلیه امتیازات که حالیه بدولت نالتي اعطاء نموده یا بعدها اعطاء نماید مستفید سازد

ماده نهم - بین دولتین متعاهدین موافقت حاصل است که قیمت اجناس جهت تعیین حقوق گمرکی در صورتیکه نعرفه زروری قیمت اجناس (ادوالورم) باشد مساری خواهد بود با قیمت عادلانه جنس در مبداء یا محلی که جنس در آنجا بعمل آورده شده شد بعلاوه مصارف . ر بندی و خرید و بیمه و حق العمل حمل و نقل و

همچنین سایر مصارف لازمه تا ورود محلی که تأدیبه حقوق گمرکی در آنجا میشود قیمت مزبور در هیچ موردی کمتر نخواهد بود قیمت عادلانه عمده فروشی جنس متشابه در موقع و در محل ورود پس از وضع ۱۰ در ۱۰۰ بعلاوه مبلغی معادل عوارض و حقوق ورودیه آنقسم اجناس و قتیکه قیمت جنس اساساً بدول خارجه معین شده باشد مظنه تعبیر پول خارجه بدول داخله از روی آخرین نرخ معاملات بانگهای محلی قبل از تقدیم اظهار نامه گمرکی خواهد بود

ماده دهم - هر گاه نزدیدی راجع بمبداء جنس دست دهد دوازه گمرکی طرفین میتوانند تصدیق مبداء جنس را مطالبه نمایند تصدیق مزبور را برای ایران طاق هی تجارت یا دوازه گمرکی صادر و تصدیق اجناس اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی را کمیسری می تجارت و شعبات آن صادر مینمایند

کلیه جنسی که از خارج وارد هر يك از مملکتین شده و آنجا صرفاتی در آن جناس بعمل آمده یا تصفاتی در آن شده باشد حکم متاع آن مملکت را خواهد داشت

ماده یازدهم - مقیاس واحد وزن جناس در ایران من ششصد و چهل مثقال ایرانی است که معادل است با ۹۷-۲ کیلو گرام متریک

هرگاه دولت ایران مقیاس دیگری غیر از من ششصد و چهل مثقال را اجرا نماید حقوق معینه از روی وزن که در تعرفه های مختلفه ذکر شده بتناسب مقیاس واحد جدید تقلیل یا تکثیر خواهد یافت

مقیاس واحد وزن در جماهیر شوروی سوسیالیستی کیلوگرام متریک است

ماده دوازدهم - مقررات این قرار داد شامل قسمت های ذیل نخواهد بود

۱ - امتیازاتی که هر يك از طرفین برای تسهیل مبادلات جنسی در منطقه سرحدی که از ۱۵ کیلو متر تجاوز نکند بدول همجوار اعطا کرده و یا خواهند کرد

۲ - تعهداتی که نظر بلك اتحاد گمرکی هر يك از طرفین متعاهدین کرده یا در آتیه نکند

۳ - امتیازاتی که اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بمالکی که خاک آنها در اول اوت ۱۹۱۴ جزء امپراطوری قدیم روسیه بوده اعطاء کرده یا خواهد کرد

ماده سیزدهم - قرارداد حاضر پس از تصویب در اسرع اوقات در طهران مبادله خواهد شد و یکماه پس از مبادله بموقع اجراء گذارده میشود

قرار داد حاضر تا مدت ۵ سال مجری خواهد بود هر گاه یکماه قبل از انقضاء مدت یکی از طرفین قصد فسخ آنرا اظهار ندارد قرار داد به قوه خود باقی مانده و ملغی نخواهد شد مگر آنکه ششماه قبل تصمیم فسخ را یکی از طرفین اطلاع بدهند

ماده چهاردهم - قرار داد حاضر منحصراً بزبان فرانسه نوشته شده و امضاء میشود و هر يك از طرفین يك نسخه از آن و يك نسخه از صورتهای ا - ب - ج که نیز بزبان فرانسه نوشته شده داده خواهد شد

پروتوکل منظمه به قرارداد گمرکی

دولت جماهیر شوروی سوسیالیستی تقبل مینماید که بمحض اجراء این قرار داد تعهداتی را که ماده ۱۹ عهد نامه مورخه ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ راجع بمسائل گمرکی بدولت ایران وارد مینمودد خانمه یافته محسوب بدارد

مراسله منضمه

آقای کمیسر ملی

دولت علیه ایران نظر باینکه توسعه و ترقی تجارت و بهبودی اوضاع اقتصادی عمومی ایران را موافق با توسعه روابط تجاری ما بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی میدانند از دولت اتحاد شوروی خواهش میکنند قبول نمایند که اگر دولت علیه ایران بخواهد در آئیه و حتی قبل از انقضاء مدت مندرجه در ماده ۱۳ قرارداد گمرکی منعقد در تاریخ امروز تعرفه مستقل گمرکی برقرار نماید و تعرفه های کنوانسیونلی (تعرفه های باعتبار قراردادها) را ملغی دارد یا میل دولت علیه ایران موافقت نموده قرارداد گمرکی منعقد در تاریخ امروز مابین مملکتین را از درجه اعتبار ساقط شده دانسته و تعهدات دولت علیه ایران را که زعهدنامه ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ راجع بقرارداد گمرکی ناشی میشود خاتمه یافته محسوب دارد بدیهی است که پس از برقرار شدن تعرفه مستقل مذکور در فوق مال التجاره های شوروی در ایران از هر حیث بحالت بدتری از مال التجاره های متشابه هر دولت ثالثی گذارده نخواهد شد.

دولت علیه ایران از طرف خود امیدوار است که بعد از الغای تعرفه گمرکی منعقد در تاریخ امروز مال التجاره های ایرانی در اتحاد جماهیر شوروی نیز از هر حیث بحالت بدتر از مال التجاره های متشابه هر دولت ثالثی گذارده نخواهد شد باستثناء ممالکی که تا اول وت ۱۹۱۴ جزو امپراطوری سابق روسیه بوده اند موقع را مغتنم شمرده احترامات فایده را تقدیم میدارم.

جواب مراسله منضمه

آقای وزیر

افتخار دارم وصول مراسله مورخه امروز شمارا که بضمون ذیل است اعلام بدارم:

«دولت علیه ایران نظر باینکه توسعه و ترقی تجارت و بهبودی اوضاع اقتصادی عمومی ایران را موافق با توسعه روابط تجاری ما بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی میدانند از دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی خواهش میکنند قبول نمایند که اگر دولت علیه ایران بخواهد در آئیه و حتی قبل از انقضاء مدت مندرجه در ماده ۱۳ قرارداد گمرکی منعقد در تاریخ امروز تعرفه مستقل گمرکی برقرار نماید و تعرفه های کنوانسیونلی (تعرفه های باعتبار قراردادها) را ملغی دارد یا میل دولت علیه ایران موافقت نموده قرارداد گمرکی منعقد در تاریخ امروز مابین مملکتین را از درجه اعتبار ساقط شده دانسته و تعهدات دولت علیه ایران را که از عهد نامه ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ راجع بقرارداد گمرکی ناشی میشود خاتمه یافته محسوب دارد

بدیهی است که پس از برقرار شدن تعرفه مستقل مذکور در فوق مال التجاره های شوروی در ایران از هر حیث بحالت بدتری از مال التجاره های متشابه هر دولت ثالثی گذارده نخواهد شد دولت علیه ایران از طرف خود امیدوار است که بعد از الغای تعرفه گمرکی منعقد در تاریخ امروز مال التجاره های ایرانی در اتحاد جماهیر شوروی نیز از هر حیث بحالت بدتر از مال التجاره های متشابه هر دولت ثالثی گذارده نخواهد شد باستثناء ممالکی که تا اول وت ۱۹۱۴ جزو امپراطوری سابق روسیه بودند» افتخار دارم رضایت دولت متبوعه خود را بمندرجات مراسله شما اعلام بدارم

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائده خود را تقدیم میدارم

اجازه مبادله این قرارداد که مشتمل بر چهارده ماده و یک صورت مجلس (برونکل) و یک مراسله و جواب

آن است در جلسه سی ام مهر ماه ۱۳۰۶ شمسی داده شده است رئیس مجلس شورای ملی: حسین پیرنیا